

**Peace
Corps**
NEPAL

**वार्षिक
प्रतिवेदन
सन् २०२५**

*वार्षिक प्रतिवेदन सन २०२४ एम.सू.

विषयसूची

पीसकोरको मिशन.....	२
राष्ट्रिय निर्देशक ट्रॉय कोफ्रोथको सन्देश.....	३
सामुदायिक सदस्यहरूको परिचय.....	४
सन् २०२५ मा पीसकोर/नेपालका प्रमुख झलकहरू.....	९
कृषि क्षेत्र : खाद्य सुरक्षा परियोजना.....	९
शिक्षा क्षेत्र : विदेशी भाषाको रूपमा अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजना.....	१२
वातावरण क्षेत्र : प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना.....	१५
रेस्पोन्स कार्यक्रम : कृषि, शिक्षा तथा वातावरण क्षेत्रहरू.....	१८
स्वयंसेवक परियोजनाका झलकहरू.....	२५
सरकार तथा सरोकारवालाहरूसँगको सम्बन्ध.....	४०
सन् २०२५ मा स्वयंसेवक परिचालन गरिएका जिल्लाहरू.....	४१
तालिमका गतिविधिहरू.....	४२
आउटदौ सन् २०२६ लाई हेर्दा.....	४४
हाम्रा नेपाली परिवार, सरकार तथा पूर्व पीसकोर स्वयंसेवकहरूप्रति कृतज्ञता.....	४५

पीसकोरको मिशन

मिसन : समुदायमुलक विकास र अन्तरसाँस्कृतिक समझदारीमार्फत् विश्व शान्ति तथा मित्रता प्रवर्धन गर्ने ।

पीसकोरको स्थापना सन् १९६१ मा भएको हो । संयुक्त राज्य अमेरिकाका राष्ट्रपति जोन एफ. केनेडीद्वारा स्थापित यो संस्था स्वयंसेवकहरू, समुदायका सदस्यहरू, आयोजक देशका साझेदारहरू र सिकाइ तथा वृत्ति विकासप्रति निरन्तर लागिपरेका र सेवाको एक अनुपम अनुभव भएका कर्मचारीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जाल हो । स्थापनाकालदेखि नै यो सञ्जाल विश्वशान्ति र मित्रताको उद्देश्यबाट निर्देशित छ ।

सेवामार्फत् पीसकोर सञ्जालका सदस्यहरूले समग्र क्षेत्रमा उपयोगी हुने त्यस्तो सिप विकास गर्दछन्, जसले उनीहरूलाई विश्वव्यापी नेतृत्वको नयाँ पुस्ता बन्न मद्दत गर्छ, प्रेरित गर्छ । पीसकोर स्वयंसेवकहरूले संयुक्त राज्य अमेरिकाका जनताको प्रतिनिधित्व गर्दछन् । विनम्रता र अन्तरसाँस्कृतिक क्षमतायुक्त उनीहरू आयोजक समुदायमा घुलमिल भएर काम गर्दछन् र विश्व शान्ति तथा मित्रता प्रवर्धनका लागि सहकार्य गर्दछन् ।

हालसम्म २,४०,००० भन्दा बढी अमेरिकी नागरिकहरूले पीसकोर स्वयंसेवकका रूपमा संयुक्त राज्य अमेरिका तथा विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूमा सेवा प्रदान गरिसकेका छन् । हाल ६० भन्दा बढी राष्ट्रहरूमा ३,००० भन्दा बढी स्वयंसेवकहरूले समुदायका सदस्यहरूसँग हातेमालो गर्दै स्थानीय विकासका प्राथमिकताहरूलाई सम्बोधन गरिरहेका छन् । यी कार्यहरू पीसकोरका छ वटा प्रमुख कार्यक्षेत्रहरू जस्तै कृषि, सामुदायिक आर्थिक विकास, शिक्षा, वातावरण, स्वास्थ्य तथा विकासमा युवा आदि सञ्चालित छन् ।

पीसकोर ऐन (१९६१) ले विश्व शान्ति तथा मित्रता प्रवर्धन गर्ने पीसकोरको मिसन पूरा गर्नेतर्फ निम्नलिखित तीन मुख्य लक्ष्यहरू उल्लेख गरेको छ :

१. इच्छुक देशहरूलाई प्रशिक्षित महिला तथा पुरुषहरूको आवश्यकता पूरा गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
२. अमेरिकीहरूलाई सेवाग्राही जनसमुदायबारे थप बुझ्न सहयोग गर्ने ।
३. अन्य देशका नागरिकहरूलाई अमेरिकीहरूको बारेमा थप बुझ्न सहयोग पुऱ्याउने ।

पीसकोरले सन् १९६२ देखि नेपाल सरकारसँग साझेदारी गर्दै आएको छ, नेपाली समुदाय तथा व्यक्तिहरूसँग सहकार्य गर्दै आएको छ । नेपाल सरकारको निमन्त्रणामा पीसकोर स्वयंसेवकहरूले समुदायका सदस्यहरूसँग मिलेर स्थानीय चासोका परियोजनाहरूमा काम गर्दछन्; जसले गर्दा सम्बन्ध विस्तार हुन्छ, ज्ञान आदान-प्रदानमा टेवा पुग्छ अनि दिगो तथा मापनयोग्य प्रभाव पार्छ ।

विगतका ६३ वर्षमा करिब ४,००० अमेरिकीहरू स्वयंसेवकको रूपमा काम गर्न नेपाल आएका छन् । अहिले पीसकोर नेपालले कृषि, शिक्षा, वातावरण तथा पर्यावरण पर्यटनका परियोजनाहरू सञ्चालन गरिरहेको छ । पीसकोर स्वयंसेवकहरू तोकिएको समुदाय तथा विद्यालयमा दुई वर्ष अवधिको लागि काम गर्दछन् । पीसकोर रेस्पन्स स्वयंसेवकहरूले भने तीन महिनादेखि एक वर्षसम्म काम गर्दछन् ।

राष्ट्रिय निर्देशक ट्रोय कोफ्रोथको सन्देश

नमस्कार ! 🙏

पीसकोर/नेपालको राष्ट्रिय निर्देशकको हैसियतले म हाम्रो साझेदारहरू, सेवारत तथा पूर्व पीसकोर स्वयंसेवकहरू, नेपाली परिवारहरू, समकक्षी सेवामूलक संस्थाहरू तथा अन्य सरोकारवालाहरूमाझ पीसकोर/नेपालको सन् २०२५ को वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न पाउँदा म निकै हर्षित छु ।

सन् २०२५ मा, ९० जना पीसकोर स्वयंसेवकहरूले तीनवटा प्रदेशका विभिन्न दश जिल्लाहरूमा नेपाली समुदायका सदस्यहरूसँग साझेदारी गर्दै स्थानीय चुनौतीहरूको समाधान गर्न सहयोग गरे । सन् २०२५ मा नै पीसकोर/नेपालले स्वयंसेवकहरूको दुई वटा नयाँ समूहलाई स्वागत गर्‍यो : दुई-वर्षे स्वयंसेवकहरूको २१० को समूह (N210) र रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूको दोस्रो समूह (NR2) । रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरू तुलनात्मक रूपमा अधिक अनुभवी र उच्च शैक्षिक योग्यता भएका हुन्छन्, जसले एक वर्षको छोटो अवधिमा तर उच्च प्रभाव पार्ने कार्य गर्दछन् ।

नेपालमा कार्यरत पीसकोर स्वयंसेवकहरूले कृषि, शिक्षा र वातावरण गरी तीन मुख्य क्षेत्रहरूमा सेवा प्रदान गर्दछन् । कृषि क्षेत्रका स्वयंसेवकहरूले साना किसान तथा तिनका परिवारहरूको खाद्य सुरक्षा सुधार गर्ने वा विभिन्न विश्वविद्यालयहरूमा कृषि अनुसन्धानको स्तर उकास्ने कार्य गर्दछन् । शिक्षा क्षेत्रका स्वयंसेवकहरूले सरकारी विद्यालयहरूमा अङ्ग्रेजी विषय अध्यापन वा डिजिटल सिकाइ प्रवर्धन गर्न सहयोग गर्दछन् । त्यसैगरी, सन् २०२५ मा मात्र सुरु गरिएको वातावरण परियोजनामा काम गर्ने स्वयंसेवकहरूले वन व्यवस्थापन, फोहोर व्यवस्थापन, घरभित्रको वायुको गुणस्तर सुधार वा पर्यावरण पर्यटन प्रवर्द्धनका क्षेत्रमा काम गर्दछन् ।

नेपाल सरकारका हाम्रा समकक्षीहरूको सहयोग तथा सहकार्यविना यी कुनै पनि उपलब्धिहरू हासिल गर्न सम्भव हुने थिएन । उहाँहरूले प्रदान गर्नुभएको समय तथा सहयोगको लागि हामी हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौं ।

सन् २०२५ को वार्षिक प्रतिवेदनमार्फत, म पाठकवृन्दलाई स्वयंसेवकहरूको कार्य तथा सहकार्यका साथै सन् २०२६ मा हाम्रो ६४ औं वर्षको सेवाको योजनाहरूबारे विस्तृत जानकारी लिन अनुरोध गर्दछु ।

भवदीय,
ट्रोय कोफ्रोथ
राष्ट्रिय निर्देशक
पीसकोर/नेपाल

सामुदायिक सदस्यहरूको परिचय

पीसकोरको कार्यक्रमको एउटा अभिन्न अङ्ग भनेको स्वयंसेवक र नेपाली समुदायका सदस्यहरूबीचको सुदृढ साझेदारी हो। समुदायका यी सदस्यहरूमा समकक्षीहरू, सुपरिवेक्षकहरू तथा परिवारका सदस्यहरू पर्दछन्। यी सम्बन्धहरूको महत्त्वलाई उल्लेख गर्न सन् २०२५ को वार्षिक प्रतिवेदनको यो खण्डमा, समुदायका सदस्यहरू, समकक्षीहरू तथा सुपरिवेक्षकहरूले पीसकोर स्वयंसेवकहरूसँग सहकार्य गर्दाको केही अनुभव तथा धारणाहरू प्रस्तुत गरिएको छ।

अर्जुनप्रसाद देवकोटा

समकक्षी शिक्षक

मेरो मुख्य भूमिका कक्षा पाँच, छ र सातका विद्यार्थीहरूका लागि सह-कम्प्युटर शिक्षकका रूपमा कार्य गर्नु हो। रेस्पोजिबल स्वयंसेवक पिटर्ले मलाई मेरो अङ्ग्रेजी भाषा र कम्प्युटर सीपको विकास गर्न सहयोग गर्नुभयो। हामी कम्प्युटर प्रयोगशालामा प्रयोगात्मक पाठहरूको शिक्षणमा संयुक्त रूपमा कार्य गर्दछौं। उहाँको सेवामेरो शिक्षण पेशागत जीवनमा टेवा पुऱ्याएको छ किनकि यसले मलाई विद्यार्थीहरूलाई प्रभावकारी ढङ्गले कम्प्युटर शिक्षा प्रदान गर्न र अन्य व्यक्तिहरूसँग सहज रूपमा अङ्ग्रेजी बोल्न मद्दत गरेको छ।

पिटर्सँगको घनिष्ठ मित्रता यो सहकार्यको सर्वाधिक सुखद पक्ष हो। पिटर् र मैले हाम्रा सामाजिक, सांस्कृतिक, पारिवारिक तथा व्यक्तिगत विषयवस्तुहरूमा अनुभव आदानप्रदान गरेका छौं। मैले पिटर्लाई मेरो घरमा आमन्त्रण गरेँ, जहाँ हामीले विविध स्वादिष्ट परिकारहरूको आनन्द लियौं, मेरा परिवारबीच अन्तरक्रिया भयो र तस्बिरहरू पनि खिच्यौं। यसक्रममा उहाँले नेपालको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा

धार्मिक आयामहरूका बारेमा सिक्ने अवसर प्राप्त गर्नुभयो। साथै, मैले पनि अमेरिकी संस्कृति तथा मूल्य-मान्यताहरूलाई जान्ने र बुझ्ने अवसर पाएको छु।

विद्यार्थीहरूले स्वयंसेवकबाट धेरै कुराहरू सिक्ने मौका पाएका छन्। पिटर्सँग प्रयोगात्मक कम्प्युटर कक्षाहरू लिएपश्चात् विद्यार्थीहरूमा कम्प्युटर तथा सूचना प्रविधिसम्बन्धी ज्ञान आर्जन गर्ने अभिरुचि बढेको छ। विद्यार्थीहरूले कम्प्युटर प्रयोगशालामा एमएस पेन्ट, वर्ड, एक्सेल, पावरपोइन्ट, क्रोम र एमएस फोटोज् जस्ता कम्प्युटर प्रोग्रामहरू सिक्ने अवसर प्राप्त गरेका छन्।

मैले समुदायमा अनेकौं दिगो प्रभावहरू अवलोकन गरेको छु। विद्यार्थीहरू कम्प्युटरसम्बन्धी ज्ञान आर्जन गर्न अभिप्रेरित भएका छन् भने विद्यालयले पनि डिजिटल सिकाइलाई प्राथमिकतामा राखेको छ। स्वयंसेवक तथा विद्यालय परिवार दुवैका निम्ति यो लाभदायी सिद्ध भएको छ। साथै, विद्यालय तथा समुदायको समुन्नतिका लागि स्वयंसेवकको महत्त्व कति हुन्छ भन्ने कुरा पनि विद्यार्थीहरूले अब हृदयङ्गम गरेका छन्।

“

“कम्प्युटर सीप तथा अङ्ग्रेजी भाषाको एक कुशल शिक्षक हुनु जरुरी छ।”

”

पीसकोर रेस्पोजिबल स्वयंसेवक पिटर् र उनका समकक्षी अर्जुन खाना खाँदै

बुडामाया र केर सिंह घले

नेपाली परिवार

हामीले विगत छ महिनादेखि हाम्रा पीसकोर स्वयंसेवक एलीलाई आतिथ्य प्रदान गर्दै आएका छौं। उहाँ हाम्रो समुदायको पहिलो स्वयंसेवक हुनुहुन्छ! हाम्री कान्छी छोरीको आगमनले हाम्रो घरमा थप खुसी र उल्लासको वातावरण सिर्जना गरेको छ। कान्छीले निरन्तर भाषा, संस्कृति र प्रकृतिका सम्बन्धमा जिज्ञासा राख्ने गर्छिन्, जसले गर्दा यी विषयहरूमा सामूहिक छलफल गर्दा हामीमा थप उत्साह सञ्चार हुन्छ। वर्तमान युवा पुस्ताका धेरै मानिसहरू पुराना परम्पराहरूबारे सिक्न त्यति रुचि राख्दैनन्। तसर्थ, एक युवालाई यी संस्कारहरू सिकाउन पाउँदा हामीलाई अत्यन्त खुसी बनाएको छ।

हामीले विभिन्न माध्यमबाट हाम्रा संस्कृतिहरूको आदानप्रदान गरेका छौं। हामीले आधुनिक नेपाली परिकारहरूका साथै हाम्रा पुख्र्यौली व्यञ्जनहरूको अनुभव बाँडेका गरेका छौं। हामीले कान्छीलाई नेपाली तथा गुरुङ भाषा सिक्न सहयोग पुऱ्याएका छौं भने कान्छीले हामीलाई अङ्ग्रेजी शब्दहरू सिकाएकी छिन्। हामीले हाम्रा धार्मिक अभ्यासहरूका बारेमा विचार विमर्श गर्नुका साथै सामूहिक रूपमा भूमि पूजामा सहभागिता जनाएका छौं। कान्छी हामीसँग बस्न थालेको केही समय नबित्दै, हामी परम्परागत घले भेषभूषामा सजिएर नयाँ वर्षको उत्सव मनाउन सँगै गयौं। त्यस अवसरमा हामीले नाचगान गर्नुका साथै उत्सवका विशेष परिकारहरूको आनन्द लियौं।

कान्छीसँग बिताएका हाम्रा अनेकौं अविस्मरणीय क्षणहरू छन्, जसमध्ये तरकारी बारी लगाउने र सुन्तलाका बिरुवाहरू सँगै रोप्ने कार्यहरू उल्लेखनीय छन्। हामी हरेक दिन आपसमा हाँसीमजाक गर्छौं र चियापान तथा खानाका समयमा रमाइलो एवं अर्थपूर्ण संवादहरू गर्दछौं। कान्छी हाम्रो परिवारको एक अभिन्न सदस्य

स्वेतमा उनीहरूसँगै काम गर्ने क्रममा स्वयंसेवक एली तस्बिर खिच्न थालेपछि मुस्कुराउँदै गरेको नेपाली परिवार।

बनिसकेकी छिन्। कान्छीले हामीसँगै धान रोपाईंमा सहभागी हुँदा अन्य महिलाहरूसँग मिलेर कुराकानी तथा गीत गाउँदाको क्षण अत्यन्त आनन्ददायी थियो। नातेदारहरूसँग भेटघाट गर्न र किवीका बोटहरूको निरीक्षण गर्न मेरो पुरानो गाउँसम्मको पैदल यात्रा गर्दा मलाई निकै हर्ष लाग्छ।

कान्छीको उपस्थितिका कारण हाम्रो समुदायमा अनेकौं सकारात्मक परिवर्तनहरू देखा परेका छन्। ज्येष्ठ नागरिकहरू कान्छीलाई खाना खान दिन तथा कथाहरू सुनाउन अत्यन्त रुचाउँछन् भने बालबालिकाहरू उनीसँग अमेरिकाका विषयमा जिज्ञासा राख्न र सामूहिक खेलहरू खेल्न रमाउँछन्। फलफूलका बिरुवाहरू उपलब्ध गराउनुका साथै रोप्नलाई सिकाएकोमा सिङ्गो समुदाय कान्छीप्रति कृतज्ञ भएको छ। स्थानीयबासीहरू नवीनतम कृषि सीपहरू सिक्न तथा नयाँ अभ्यासहरू अवलम्बन गर्न निकै उत्साहित देखिएका छन्।

भोजकुमारी पाण्डे

समकक्षी शिक्षक

मैले दुईजना पीसकोर स्वयंसेवकहरूसँग कार्य गरेकी छु। मैले पीसकोर स्वयंसेवक ज्याकसँग एक वर्ष र पीसकोर स्वयंसेवक न्याटलीसँग सत्र महिनासम्म सहकार्य गरें। समकक्षी शिक्षकका हैसियतले स्वयंसेवकहरूसँग सहकार्य गर्नु मेरो भूमिका थियो। मैले कक्षाकोठाहरूमा संयुक्त रूपमा अध्यापन गराउँदै सह-शिक्षण विधिमाफर्त् पीसकोर स्वयंसेवकसँग कार्य गर्दै आएकी छु। यस अनुभवले ममा व्यक्तिगत तवरले सकारात्मक प्रभाव पारेको छ। यसले मेरो भाषिक दक्षता तथा विचारहरू बाँड्ने आत्मविश्वासको अभिवृद्धि भएको छ।

पीसकोर स्वयंसेवक न्याटली तथा उहाँकी समकक्षी भोजकुमारी

स्वयंसेवकसँग सहकार्य गर्न तयारी गरिरहनुभएका नयाँ समकक्षीलाई म आफ्ना विचारहरू आदान-प्रदान गर्न तथा अङ्ग्रेजी भाषाको प्रयोग गर्न नहिचकिचाउन सुझाव दिन चाहन्छु। साथै, म समकक्षीहरूलाई समयपालक, अग्रसर, स्पष्टवक्ता, हँसिलो र सहयोगी हुन तथा शैक्षिक सामग्रीसहितको पाठ योजनाका साथ पूर्वतयारी अवस्थामा रहन सिफारिस गर्दछु। संयुक्त राज्य अमेरिकामा शारीरिक सजायको अभ्यास सामान्य नभएको हुँदा स्वयंसेवकहरू यस विषयप्रति संवेदनशील हुन्छन् भन्ने तथ्यप्रति सचेत रहनु आवश्यक छ। यसका अतिरिक्त, अनावश्यक तथा व्यक्तिगत विषयवस्तुहरूका बारेमा सोधपुछ गरेर स्वयंसेवकहरूलाई बाधा नपुऱ्याउन पनि म आग्रह गर्दछु। एक समकक्षीका रूपमा कार्य गर्दाको सर्वाधिक चुनौतीपूर्ण पक्ष भनेको हरसमय सचेत तथा सजग रहनु हो।

हाम्रो समुदायले स्वयंसेवकहरूबाट प्रचुर ज्ञान आर्जन गरेको छ। स्थानीय समुदायका बासिन्दाहरू, विशेषगरी महिलाहरूले, पुराना

तथा खेर गएका कपडाहरूको सदुपयोग गरी पुनः प्रयोग गर्न मिल्ने सेनेटरी प्याड निर्माण तथा प्रयोगसम्बन्धी विचारहरूको आदानप्रदान गरेका छन्। विद्यार्थीहरूले आफ्नो वाककलाको विकासका लागि उहाँसँग संवाद गर्ने अवसर पाए भने गृहकार्य गर्नमा पनि आवश्यक सहयोग प्राप्त गरे। समुदायमा न्याटलीको कार्यबाट मैले अवलोकन गरेको दिगो प्रभावका रूपमा आधुनिक विद्यार्थीकेन्द्रित शिक्षण विधिहरूको अवलम्बन, शारीरिक सजायको अन्त्य तथा विद्यार्थीहरूको सरसफाइमा आएको सुधारलाई लिन सकिन्छ।

स्वयंसेवकको समकक्षीका रूपमा रहनुको मेरो सबैभन्दा सुखद पक्ष भनेको पेशागत रूपमा मैले आफ्ना शिक्षण विधिहरूको विकास गर्नुका साथै विषयवस्तुप्रतिको दक्षतालाई सुदृढ तुल्याउनु हो। मैले शैक्षिक सामग्रीहरू तथा सूचना र सञ्चार प्रविधि (ICT) का साधनहरूको प्रयोगमार्फत् अन्तरक्रियात्मक शैलीमा शिक्षण गराउने कार्यबाट भरपुर आनन्द लिएको छु।

प्रदीप पोखरेल

विद्यालय प्रधानाध्यापक

मैले स्टिभन, जेफ र प्याट्रिक गरी तीनजना पीसकोर स्वयंसेवकहरूसँग करिब दुई वर्षको अवधिमा सहकार्य गरेको छु। एक विद्यालय प्रधानाध्यापकका हैसियतले म विद्यालयका लक्ष्य तथा उद्देश्यहरूसँग पीसकोर स्वयंसेवकहरूका क्रियाकलापहरूलाई सामञ्जस्य कायम गराउँदै उहाँहरूको सुपरिवेक्षण तथा उहाँहरूसँग सहकार्य गर्दछु। म उहाँहरूलाई आवश्यक मार्गदर्शन प्रदान गर्छु, उहाँहरूको पक्षबाट शिक्षकहरूसँग समन्वय स्थापित गर्छु, परियोजनाहरूको प्रभावकारिताको अनुगमन गर्छु, कक्षाकोठामा उहाँहरूको समायोजनलाई सहजीकरण गर्छु तथा नवीनतम् अभ्यासहरूको आदान-प्रदानमा समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्छु। यसका अतिरिक्त, उहाँहरूका प्रयासहरूबाट हाम्रा विद्यार्थीहरू तथा सिङ्गो विद्यालयले लाभ लिन सकोस् भन्ने हेतुले उहाँहरूलाई स्थानीय परिवेश तथा संस्कृति आत्मसात् गर्न सहयोग पुऱ्याउँछु।

स्वयंसेवकहरूले विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूसँग आफ्ना सीप तथा ज्ञान बाँड्नुभएको छ। स्टिभनले पर्या-ड्रँटा (इको-ब्रिक) सम्बन्धी पहलको नेतृत्व गर्नुभयो, जसअन्तर्गत फ्याँकिएका प्लास्टिकहरूलाई पानीका बोटलहरूभित्र कसीकसाउ गरिकन भरेर तिनलाई निर्माण सामग्रीमा रूपान्तरण गरिन्छ। हाम्रो विद्यालयका हकमा, प्राथमिक तहको भवन परिसरस्थित बगैँचामा एउटा चौतारा निर्माण गर्ने योजना रहेको छ। यसप्रकार, हाम्रा स्वयंसेवकले सामुदायिक सहभागिता तथा वातावरणीय सचेतना दुवैलाई प्रवर्द्धन गर्न सफलता प्राप्त गर्नुभयो।

रेस्पोन्स स्वयंसेवक जेफले शिक्षण कार्यमा अनलाइन उपकरणहरूको प्रयोग गर्ने सन्दर्भमा शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न धेरै तालिमहरू सञ्चालन गर्नुभयो, जसको प्रयोग उहाँहरूले अझै पनि गरिरहनुभएको छ ।

स्वयंसेवकहरूसँगको सहकार्यमा मलाई सर्वाधिक सुखद् लागेको पक्ष भनेको उहाँहरूले कसरी कक्षाकोठाको परिधिभन्दा बाहिर गएर विद्यार्थीहरूसँग आत्मीय सम्बन्ध विस्तार गर्नुहुन्छ भन्ने अवलोकन गर्नु हो । पीसकोर स्वयंसेवकहरू लगनशील, मिलनसार तथा समुदायको उन्नतिमा सहयोग पुऱ्याउन कटिबद्ध रहन्छन् । उहाँहरूको उपस्थितिले एक नवीन ऊर्जाको सञ्चार गर्दछ, जसले हामी सम्पूर्णलाई प्रेरित गर्छ ।

हाम्रो सहकार्यमार्फत् स्वयंसेवकहरूले अनेकौँ दिगो प्रभावहरू

मेघराज पौडेल

कृषि शाखा प्रमुख

विगत तेह्र वर्षको अवधिमा मैले छ जना पीसकोर स्वयंसेवकहरूसँग सहकार्य गरेको छु । स्वयंसेवकहरूले समूह सशक्तिकरण, खाद्य सुरक्षा, स्वास्थ्य सुधार र आय वृद्धिलाई प्रवर्द्धन गर्ने गतिविधिहरूमा सहयोग पुऱ्याउँदै आफ्ना सीपहरू बाँड्नुभएको छ । उहाँहरूले कृषि उपज सङ्कलन केन्द्रको निर्माणमा योगदान पुऱ्याउनुका साथै बीउ आलु र मकैको बीउ उत्पादनलाई सक्षम बनाउने कार्यक्रमहरूमा सहयोग तथा मौरीको घर आधुनिकीकरणमार्फत् प्रविधि हस्तान्तरणका लागि स्थानीय किसानहरूसँग सहकार्य गर्नुभएको छ ।

स्वयंसेवकहरूसँग काम गर्दा ममा व्यक्तिगत तथा व्यावसायिक दुवै रूपमा प्रभाव परेको छ । पीसकोरका तालिमहरू र स्वयंसेवकहरूसँगको सहकार्यबाट मैले आर्जन गरेका सीपहरूले मेरो कार्यस्थलमा प्रवाह हुने सेवाको गुणस्तर सुधार गर्न सघाउ पुऱ्याएको छ । स्याङ्जाको गल्याडस्थित कृषि सेवा केन्द्रमा कार्यरत रहँदा क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय पोखराले मलाई उत्कृष्ट कर्मचारीको रूपमा घोषित गरेको थियो । यो उपलब्धि, आंशिक रूपमा, स्वयंसेवकहरूसँगको सहकार्यबाट प्राप्त तालिम तथा सहयोगको नै प्रतिफल हो ।

नयाँ पर्यवेक्षक तथा स्वयंसेवकहरूका लागि मेरो सुझाव यस प्रकार छ :

- नियमित कार्यतालिकाको पालना गर्ने
- आफ्नो कार्यप्रति समर्पित रहने
- सांस्कृतिक आदानप्रदान तथा सम्मानको भावना प्रोत्साहित गर्ने

छोड्नुभएको छ । हामीले सम्पन्न गरेका केही उल्लेखनीय कार्यहरू निम्नबमोजिम छन् :

- सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) सम्बन्धी मार्गचित्रको निर्माण,
- विद्यालयको वेबसाइट तथा दुईवटा अङ्ग्रेजी भाषा क्लबहरूको स्थापना,
- नवीन शिक्षण विधिहरूको कार्यान्वयन, वातावरणीय तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि, र
- पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) द्वारा निर्मित चौताराको योजना, आदि ।

स्वयंसेवकहरूको समर्पणले हाम्रो स्मृतिमा छोडेका पदचापहरूलाई हामी सदैव सँगालेर राख्नेछौँ ।

स्वयंसेवक एलिसा र पौडेल गुटी बाँध्ने विधिको अभ्यास गर्दै ।

- स्थानीय स्रोतसाधनको बहुआयामिक उपयोग, दिगो विकास तथा सामुदायिक सशक्तिकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

देवीजङ्ग थापा

वडा अध्यक्ष

मैले विगत एक वर्षदेखि पीसकोर रेस्पोजन्स स्वयंसेवक क्याथलिनसँग निकट रहेर सहकार्य गरेको छु। अन्य सङ्घसंस्थाका स्वयंसेवकहरूसँग भने मैले छोटो अवधिका लागि र कतिपय अवस्थामा त केवल एक वा दुई दिनका लागि मात्र काम गरेको छु। वडा अध्यक्षको हैसियतले मैले पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न तथा होमस्टे व्यवसायीहरूलाई अङ्ग्रेजी भाषा सिक्नमा सघाउ पुऱ्याउन क्याथलिनसँग समन्वय गरेको छु। उहाँसँगको सहकार्यमा मलाई सर्वाधिक प्रभावित पारेको पक्ष भनेको

उहाँमा निहित निस्वार्थ सेवाभाव हो। एउटा नितान्त नौलो परिवेशमा आफ्नो अमूल्य समय प्रदान गर्ने उहाँको लगनशीलताको म उच्च कदर गर्दछु। म पीसकोर स्वयंसेवकहरूलाई परोपकारी, समयपालक, अन्य आस्था, परम्परा तथा विश्वासप्रति श्रद्धाभाव राख्ने र सहयोगी भावना भएका व्यक्तिका रूपमा चित्रण गर्न चाहन्छु। स्वयंसेवक सेवामा हाप्रा समुदायमा चिरस्थायी प्रभाव छोड्न सफल भएको छ। यसबाट

एकातिर सुमधुर सम्बन्ध विस्तार भएको छ भने अर्कोतिर प्राविधिक, नैतिक लगायत विविध प्रकारका सहयोगहरू प्राप्त भएको मैले महसुस गरेको छु।

सफिना खातुन

समकक्षी शिक्षक

विगत छ महिनादेखि म एकजना पीसकोर स्वयंसेवकसँग समकक्षी शिक्षकको रूपमा कार्यरत छु। मैले हालसम्म एकजना मात्र पीसकोर स्वयंसेवक, इसाबेलासँग काम गरेको छु। उहाँसँगको सहकार्यका धेरै पक्षहरू मेरा लागि सुखद रहेका छन्। उदाहरणका लागि, हामीले संयुक्त रूपमा विभिन्न शैक्षिक सामग्रीहरूको निर्माण तथा प्रयोग, शिक्षणका विविध विधिहरूको अवलम्बन, असल कक्षा व्यवस्थापनको अभ्यास, प्रभावकारी विद्यार्थी समूह निर्माण र विद्यार्थीहरूसँग सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्यौं। उहाँ अत्यन्त सृजनशील र विचारशील हुनुहुन्छ।

विभिन्न गतिविधिहरूमध्ये, विराम चिन्हहरूसम्बन्धी शिक्षण कार्य मलाई सर्वाधिक मन पर्यो। विराम चिन्हसँग सम्बन्धित समस्याहरूलाई सरल एवं बोधगम्य बनाउन उहाँले चिप्लेटी र भर्याङ भन्ने शैक्षिक सामग्री तयार पार्नुभयो। उक्त सामग्रीको प्रयोगमार्फत् उहाँले विद्यार्थीहरूलाई विराम चिन्हसम्बन्धी समस्या समाधान गर्न मात्र सघाउनुभएन, बरु सही विराम चिन्हको प्रयोग गरी स्वतन्त्र रूपमा वाक्य रचना गर्न समेत अभिप्रेरित गर्नुभयो। यो क्रियाकलाप विद्यार्थीहरूमाझ अत्यन्तै लोकप्रिय बन्न पुग्यो।

उहाँमा रहेको कुशल कलाकारिताको क्षमता पनि मलाई मन परेको अर्को पक्ष हो। उहाँले कक्षाकोठाको भित्तामा चित्रकला गर्ने योजना रहेको र सोसम्बन्धी प्रस्ताव पीसकोर समक्ष पेश गरिसकेको कुरा हामीसँग बाँड्नुभएको छ। यस विषयलाई लिएर म निकै उत्साहित छु। स्वयंसेवकसँग सहकार्य गर्दा स्थानीय समुदाय र विद्यार्थीहरूले सीप तथा ज्ञानको आदानप्रदान गरेका छन् भन्ने कुरामा कुनै दुईमत

पीसकोर स्वयंसेवक इसाबेला र उहाँकी विद्यालयकी समकक्षी सफिना।

छैन। उहाँले विभिन्न सिकाई उपकरणहरूको प्रयोग गर्नुभयो, जसका माध्यमबाट विद्यार्थीहरूले थप ज्ञान आर्जन गर्न सकेका छन्। निरन्तरको अन्तरक्रियाका कारण विद्यार्थी र स्वयंसेवक दुवैको शब्दावलीहरू ज्ञानमा वृद्धि भएको छ। हामीले व्यवहारिक प्रदर्शन तथा अभ्यासका माध्यमबाट संस्कृतिको समेत आदानप्रदान गर्यौं। मैले अवलोकन गरेका केही चिरस्थायी प्रभावहरू यसप्रकार छन् :

- स्थानीय सरकार तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिले उहाँको कार्यको प्रशंसा गरेका छन्।
- स्थानीय बासिन्दाहरूसँगको संवादले संस्कृति तथा परम्पराको आदानप्रदानमा सघाउ पुऱ्याउनुका साथै एक-आपसबाट सिक्ने थप अवसरहरू प्रदान गरेको छ।
- यसका माध्यमबाट स्नेह, आत्मीयता र सम्मानको भावना विस्तार भएको छ।

सन् २०२५ मा पीसकोर/नेपालका प्रमुख झलकहरू

सन् २०२५ मा स्वयंसेवकहरूका दुई नयाँ समूहहरूको नेपाल आगमन भयो । ४७ जना प्रशिक्षार्थीहरू सम्मिलित दुई वर्षे कार्यकाल भएका स्वयंसेवकहरूको २१०औँ समूह (N210) सन् २०२५ को जनवरीमा र पीसकोर रेस्पान्स स्वयंसेवकहरूको दोस्रो समूह (NR2) सन् २०२५ को मे महिनामा नेपाल आइपुग्यो ।

समूह N210 मा खाद्य सुरक्षा तथा शिक्षा स्वयंसेवकहरूका साथै, नयाँ प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजनालाई टेवा पुऱ्याउने स्वयंसेवकहरूको पहिलो समूहसमेत समावेश थियो । तीन महिनाको सेवापूर्व तालिमपश्चात् यी नयाँ स्वयंसेवकहरूले सन् २०२५ मार्च २७ का दिन शपथ ग्रहण गर्दै आ-आफ्नो तोकिएको कार्यक्षेत्रमा सेवा आरम्भ गरे ।

सन् २०२५ मै, त्रिभुवन विश्वविद्यालय वन विज्ञान अध्ययन संस्थान (IoF) को अनुरोधपश्चात्, वन कार्यक्रम आरम्भ गर्नका लागि पीसकोर/नेपाल र उक्त संस्थानबीच सन् २०२५ को नोभेम्बरमा एक सम्झौता पत्र (MoU)मा हस्ताक्षर सम्पन्न भयो । भविष्यमा वन विधाअन्तर्गत आउने रेस्पान्स स्वयंसेवकहरूलाई काठमाडौँ, पोखरा र हेटौँडामा अवस्थित वन विज्ञान अध्ययन संस्थानका क्याम्पसहरूमा सेवा प्रदान गर्न खटाइनेछ ।

यस वार्षिक प्रतिवेदनका आगामी खण्डहरूमा, सन् २०२५ को अवधिमा पीसकोर/नेपालद्वारा सम्पादित कार्यहरू तथा हासिल गरिएका उपलब्धिहरूबारे थप विवरणहरू प्रस्तुत गरिएको छ ।

कृषि क्षेत्र : खाद्य सुरक्षा परियोजना

पीसकोर/नेपालको पाँच-वर्षे (सन् २०२१-२०२६) खाद्य सुरक्षा परियोजनाले ग्रामीण समुदायका साना कृषक परिवारहरूमा कृषि उत्पादकत्व तथा विविधीकरण, कृषिमा आधारित आयआर्जन र खाद्य विविधतामा दिगो वृद्धि गर्न सहजीकरण गर्दछ । पीसकोर/नेपालले यस परियोजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कनका चरणहरूमा सम्बन्धित सरकारी विषयगत मन्त्रालयहरूसँग निकट समन्वयमा रही कार्य गर्दछ ।

पीसकोरका खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवकहरूले इच्छुक ग्रामीण साना कृषक तथा तिनका परिवारहरूलाई फलफूलका बिरुवाहरूको प्रवर्द्धन, मौरीपालन, उच्च मूल्य एवं कम परिमाण ओगट्ने

समूह NR2 मा चार जना डिजिटल सिकाइ तथा तालिम र चार जना कृषि अनुसन्धान रेस्पान्स स्वयंसेवकहरू गरी कुल आठ जना रेस्पान्स स्वयंसेवकहरू सम्मिलित थिए । रेस्पान्स स्वयंसेवकहरू बढी अनुभवी पेशेवरहरू हुने गर्दछन् र उनीहरूले तीनदेखि बाह्र महिनासम्मको छोटो समयवधिकालागि सेवा प्रदान गर्दछन् । दश दिने प्रारम्भिक अभिमुखीकरणपश्चात् उनीहरूले आ-आफ्नो तोकिएको कार्यक्षेत्रमा सेवा आरम्भ गरे ।

बालीहरूको खेती लगायत स्थानीयस्तरमा उपलब्ध पोषिलो खानाको पहुँच, तयारी विधि र उपभोग सम्बन्धी अभ्यासहरू जस्ता पोषण तथा कृषिजन्य गतिविधिहरूमा संलग्न गराउँछन्।

यसका अतिरिक्त, स्वयंसेवकहरूले अगुवा कृषकहरूलाई आफ्ना ग्रामीण समुदाय तथा वरपरका क्षेत्रहरूमा दिगो प्रसार सेवाहरू प्रवाह गर्न सक्षम तुल्याउन उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउँछन्। साथै, अगुवा कृषकहरूले कृषिमा आधारित आयआर्जन गर्न सक्नु भनी उनीहरूमा रहेको आधारभूत व्यवसाय व्यवस्थापन सीपलाई सुदृढ गर्न पनि स्वयंसेवकहरूले मद्दत गर्दछन्।

पीसकोर/नेपालको खाद्य सुरक्षा परियोजना खाद्य सुरक्षाका चार प्रमुख स्तम्भहरू: उपलब्धता, पहुँच, उपयोग र स्थिरतामा आधारित छ। सन् २०२५ को अवधिमा गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशका चार जिल्लाहरूमा २९ जना खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवकहरू कार्यरत थिए भने सन् २०२६ को जनवरीमा स्वयंसेवकहरूको आगामी समूह तिनै प्रदेशहरूमा सेवा गर्न आउनेछन्।

खाद्य सुरक्षा परियोजना लक्ष्य १ : कृषि उत्पादकत्व र विविधीकरण

सन् २०२५ मा, पीसकोर स्वयंसेवकहरूले उच्च मूल्य एवं कम परिमाण ओगट्ने विविध खाद्य बालीहरूको उत्पादनमा दिगो वृद्धि गर्नका लागि ग्रामीण तथा साना कृषक परिवारहरू, जसमा प्रजनन उमेर (१५ देखि ४९ वर्ष)का महिला तथा विद्यालय उमेरका बालबालिकाहरूसँग मिलेर काम गरे। स्वयंसेवकहरूले अदुवा, बेसार, मौरीपालन (एपिस सेराना), कन्ये च्याउ तथा फलफूलहरूको प्रवर्द्धनका क्षेत्रमा उन्नत व्यवस्थापन अभ्यास एवं प्रविधिहरूको प्रयोगलाई विस्तार गरेका छन्।

मौरीपालनको क्षेत्रमा, स्वयंसेवकहरूले कृषकहरूलाई मौरी घर तथा चरन व्यवस्थापन, आहारसम्बन्धी स्थानीय अभ्यासहरूको प्रवर्द्धन एवं रोग तथा कीरा व्यवस्थापनका विषयमा तालिम प्रदान गर्न तथा मह उत्पादन वृद्धि गर्ने माध्यमका रूपमा उन्नत घरहरू उपलब्ध गराउन महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेका छन्।

कन्ये च्याउ उत्पादनको क्षेत्रमा, स्वयंसेवकहरूले स्थानीय एग्रोभेट, नगरपालिका तथा वडा कार्यालय र साना कृषकहरूसँगको सहकार्यमा बीउ (स्पोन) को आपूर्ति लगायत उत्पादनका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको पहुँच विस्तार गर्न तथा उत्पादन, उपभोग एवं बजारिकरण सम्बन्धी उन्नत प्रविधिहरू उपलब्ध गराउन काम गरिरहेका छन्। साथै, स्वयंसेवकहरूले च्याउ उत्पादन विधिसम्बन्धी विभिन्न प्रयोगात्मक सिकाइ कार्यक्रमहरू समेत सञ्चालन गरेका छन्।

यसैगरी, फलफूल तथा नटजन्य बिरुवाहरूको खेतीतर्फ, स्वयंसेवकहरूले अन्तरबाली व्यवस्थापन र माटोको माथिल्लो सतहको सुधारमार्फत् बगैँचाहरूको पुनरुत्थान गर्न कृषकहरूलाई सहयोग पुऱ्याएका छन्। साथै, स्वयंसेवकहरूले आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रको कृषि-जलवायु अनुकूल हुने खालका फलफूलका जातहरू रोप्ने कार्यलाई समेत प्रवर्द्धन गरेका छन्।

खाद्य सुरक्षा परियोजना लक्ष्य १ का प्रभाव तथा उपलब्धिहरू

सन् २०२५ मा, खाद्य तथा पोषण सुरक्षासम्बन्धी कार्यक्रमहरूमा पीसकोर स्वयंसेवकहरूसँग सहकार्य गरेका ९७७ (५५% महिला) नेपाली कृषकहरूमध्ये :

- ✓ ५६ प्रतिशतले उत्पादन वृद्धिका लागि उन्नत कृषि अभ्यास तथा प्रविधिहरू अवलम्बन गरिसकेका छन्। ती अभ्यासहरूमा बालीको आनुवंशिक सुधार, खेतीजन्य अभ्यास, रोग तथा कीरा व्यवस्थापन, माटोको स्वास्थ्य व्यवस्थापन, जलस्रोत व्यवस्थापन तथा बाली भित्र्याएपछिको व्यवस्थापन र भण्डारण लगायतका विषयहरू समावेश छन्।
- ✓ ३५० भन्दा बढी कृषकहरूले अदुवा, बेसार र च्याउ खेती सम्बन्धी उन्नत बाली उत्पादन व्यवस्थापन

अभ्यास तथा प्रविधिहरूका विषयमा तालिम लिए।
उनीहरूले यस सहयोगको माध्यमबाट ४०८ के.जी.
अदुवा/बेसार र ३,५४० के.जी. च्याउ उत्पादन गरे।

- ✓ ३५१ जना साना कृषकहरूले समुदायमा ३६ वटा फलफूलका नर्सरीहरू स्थापना गरी ३,६१९ वटा फलफूल तथा नटजन्य बिरुवाहरू रोपे।
- ✓ १७० भन्दा बढी कृषकहरू (५३% महिला) लाई मौरीपालनका उन्नत अभ्यासहरू सम्बन्धी तालिम प्रदान गरियो। फलस्वरूप, ३३३ वटा उन्नत घरहरू राखियो र १,२७६ के.जी. मह उत्पादन गरियो।
- ✓ २७,९९६ वर्ग मिटर जग्गामा उन्नत कृषि व्यवस्थापन अभ्यास वा प्रविधिहरूमार्फत् खेती व्यवस्थापन गरियो।
- ✓ औसतमा, प्रत्येक स्वयंसेवकले अदुवा/बेसार र च्याउ उत्पादनमा १३ घरधुरी, फलफूल तथा नटजन्य बिरुवा उत्पादनमा १३ घरधुरी र मौरीपालन व्यवस्थापनमा ७ घरधुरीसँग काम गरे भने १,०३७ वर्ग मिटर जमिन उन्नत व्यवस्थापन अभ्यास तथा प्रविधिहरू मार्फत् व्यवस्थापन गरिएको थियो।

खाद्य सुरक्षा परियोजना लक्ष्य २ : घरपरिवारका सदस्यहरूको खाद्य विविधतामा वृद्धि

सन् २०२५ मा, खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवकहरूले घरपरिवारको खाद्य विविधतामा अन्ततः सुधार ल्याउने एक वा सोभन्दा बढी नयाँ खाद्य उपभोग वा खानपान सम्बन्धी अभ्यास तथा व्यवहारहरू अवलम्बन गराउनका लागि मुख्यतया साना कृषकहरू र विशेष गरी प्रजनन

उमेरका महिला भएका घरधुरीहरूका साथै परिवार तथा विद्यालय उमेरका बालबालिकाहरूसँग मिलेर काम गरे।

स्वयंसेवकहरूले विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको अत्यावश्यक पोषण कार्य ढाँचामा समावेश गरिएका प्रमाणमा आधारित पोषण अभ्यासहरूका विषयमा साना किसान परिवारका सदस्यहरूलाई तालिम तथा प्रशिक्षण प्रदान गर्न आमा समूह, शिक्षक तथा कृषक समूहहरूसँग सहकार्य गरे। यस उद्देश्य अन्तर्गत स्वयंसेवकहरूले घरदैलो, सामुदायिक भवन तथा विद्यालयहरूमा अनौपचारिक व्यक्तिगत तथा सामूहिक तालिम जस्ता प्रमुख क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरे। यी तालिमहरूले विविध तथा पोषणयुक्त खाद्यपदार्थहरूको पहुँच, उपभोग र खानपानका अभ्यासहरूको प्रवर्द्धनमा टेवा पुऱ्याए। साथै, अनुगमन सत्रहरू मार्फत् स्वयंसेवकहरूले सिकाइलाई सुदृढ तुल्याउँदै सहभागीहरूको खाद्य विविधतामा वृद्धि भएको सुनिश्चित गरे।

घरायसी स्तरमा, स्वयंसेवकहरूले बारीदेखि थालसम्मको अवधारणा कार्यान्वयन गर्दै नेपाली परिवार तथा प्रजनन उमेरका महिलाहरूसँग सहकार्य गरे। स्वयंसेवकहरूले घरदैलो कार्यक्रमका क्रममा खाना पकाउने विधि प्रदर्शनमा सहजीकरण गरे, त्यसको फलस्वरूप ओझेलमा परेका तथा न्यून उपयोगमा आएका तर उच्च पोषणयुक्त बालीहरूको उपभोगमा वृद्धि भयो। स्वयंसेवकहरूले विद्यार्थीहरूलाई पोषण शिक्षा प्रदान गर्न विद्यालयहरूसँग पनि समन्वय गरे। यसका साथै, उनीहरूले पोषण शिक्षा र खाद्य विविधतामा केन्द्रित रही स्वास्थ्य तथा तन्दुरुस्ती क्लबहरू समेत सञ्चालन गरे।

खाद्य सुरक्षा परियोजना : पूरक गतिविधिहरू

परियोजनाको खाकाद्वारा निर्देशित प्राथमिक गतिविधिहरूका अतिरिक्त, खाद्य सुरक्षा परियोजना अन्तर्गतका स्वयंसेवकहरूले समुदायका प्राथमिकता र आफ्ना रुचिमा आधारित भई विभिन्न पूरक गतिविधिहरू पनि सञ्चालन गरे। स्वयंसेवकहरूद्वारा सञ्चालित केही पूरक परियोजनाहरूमा विद्यालयमा अङ्ग्रेजी क्लब, इको-क्लब, विद्यालय बगैँचा कार्यक्रम, मानसिक स्वास्थ्य तथा सुस्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम, भीर मौरीको मह सङ्कलन, पर्यटन प्रवर्द्धन, ऐंसेलु प्रजातिका फलफूल उत्पादन, महिला सशक्तीकरण तथा नेतृत्व विकाससम्बन्धी गतिविधि, कृषक समूहहरूको गठन, प्राङ्गारिक सहकारी र स्थानीय सरकारी विद्यालयहरूमा अङ्ग्रेजी शिक्षण लगायतका कार्यहरू समावेश छन्। संयुक्त राज्य अमेरिकाका नागरिकहरूले मुख्य रूपमा पढ्ने विभिन्न सामाजिक सञ्जालका प्लेटफर्महरूमा ब्लग पोस्टहरूमाफत स्वयंसेवकहरूले नेपाली जनजीवन अन्तर्गत यहाँको संस्कृति, परम्परा, खानपान र नेपालको प्राकृतिक सुन्दरताका कुराहरू पनि बाँडेका छन्। सन् २०२५ मा, पाँचजना खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवकहरूले सामाजिक सञ्जालमा २७१ वटा ब्लगहरू लेखे।

शिक्षा क्षेत्र : विदेशी भाषाको रूपमा अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजना

गोरखा जिल्लास्थित आफ्नो कक्षाकोठामा पीसकोर अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवक

गुणस्तरीय शिक्षाको विकास नेपाल सरकारको उच्च प्राथमिकताहरूमध्ये एक हो। आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को सङ्घीय बजेट विनियोजन कार्यक्रमले विद्यालय शिक्षा क्षेत्र विकास योजना अन्तर्गतका प्रतिबद्धताहरू पूरा गर्न कुल राष्ट्रिय बजेटको करिब १०.७५ प्रतिशत विनियोजन गरेको छ।

विगत २० वर्षमा नेपालले विद्यालय भर्ना दरमा उल्लेखनीय प्रगति गरेको छ। प्राथमिक विद्यालयहरूमा ९७ प्रतिशत खुद भर्ना दर हासिल भएको छ। यद्यपि, शिक्षाको गुणस्तर, पहुँच र समतासम्बन्धी चुनौतीहरू अझै विद्यमान छन्। वार्षिक प्रतिवेदन सन् २०२४/२०२५ अनुसार सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थी-शिक्षक अनुपात कक्षा १ देखि ५ सम्म २२:१ र कक्षा ६ देखि ८ सम्म ४५:१ रहेको देखिन्छ। यसले गुणस्तरीय शिक्षाका राष्ट्रिय लक्ष्यहरू हासिल गर्न थप तालिमप्राप्त शिक्षकहरूको आवश्यकतालाई प्रस्ट पार्दछ।

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र शिक्षा क्षेत्रका सम्पूर्ण सरोकारवालाहरू ग्रामीण क्षेत्रमा योग्य अङ्ग्रेजी भाषी शिक्षकहरूको उपलब्धताले सबै नागरिकका लागि अङ्ग्रेजी सिक्ने अवसरहरू अभिवृद्धि गर्ने शिक्षा क्षेत्रको लक्ष्य हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउँछ भन्ने कुरामा अवगत छन्। तसर्थ, विद्यार्थीकेन्द्रित र अन्तरक्रियात्मक शिक्षण विधिहरूमा तालिमप्राप्त, धाराप्रवाह तथा उच्च दक्षता भएका अङ्ग्रेजी भाषीहरूलाई सरकारी विद्यालयहरूमा खटाउन मन्त्रालयले पीसकोर/नेपालसँग सहकार्य गर्दछ।

पीसकोर/नेपालको विदेशी भाषाको रूपमा अङ्ग्रेजी शिक्षण (TEFL) शिक्षा परियोजनाले विद्यार्थीहरूले शैक्षिक तथा पेसागत अवसरहरूमा पहुँच प्राप्त गर्न सक्नु भन्ने हेतुले उनीहरूमा अङ्ग्रेजी भाषाको ज्ञान र सञ्चार सीप सुदृढ गर्ने उद्देश्य राखेको छ। यो नतिजा हासिल गर्न पीसकोरको अङ्ग्रेजी शिक्षा परियोजनाका गतिविधिहरू नेपालका ग्रामीण क्षेत्रका सरकारी विद्यालयहरूमा शिक्षक, विद्यार्थी तथा समुदायका सदस्यहरूको अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षण तथा सिकाइ क्षमता अभिवृद्धि गर्नमा केन्द्रित छन्।

सन् २०२५ मा, पाँचवटा जिल्लाका कक्षा ४ देखि ७ सम्मका विद्यार्थीहरूलाई कुल ३४ जना अङ्ग्रेजी शिक्षा स्वयंसेवकहरूले अङ्ग्रेजी अध्यापन गराए। अङ्ग्रेजी शिक्षा स्वयंसेवकहरूका अतिरिक्त, पीसकोरले सातजना डिजिटल सिकाइ तथा तालिम रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरू पनि परिचालन गर्‍यो, जसले सरकारी विद्यालयहरूमा महत्त्वपूर्ण सिकाइ सेवाहरू प्रदान गरे। (थप जानकारीका लागि यस प्रतिवेदनको रेस्पोन्स कार्यक्रम खण्ड हेर्नुहोस्।)

कक्षाकोठामा लूमा डिभाइस प्रयोग गर्दै एक पीसकोर अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवक

पीसकोरको डिजिटल तालिम कार्यक्रम मार्फत् डिजिटल कक्षाकोठा

अङ्ग्रेजी भाषा अध्यापनका अतिरिक्त अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकहरूलाई उनीहरूको दैनिक शिक्षणमा डिजिटल प्रविधिहरू समावेश गर्न पनि प्रशिक्षित गरिन्छ। यी अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकहरूले डिजिटल सिकाइसम्बन्धी शिक्षक तालिम प्रदान गर्नुका साथै कक्षाकोठामा रुचि जगाउने र सहभागितामूलक वातावरण निर्माण गर्ने प्रविधिहरूको प्रयोग गर्न शिक्षकहरूलाई सशक्त बनाउँदैछन्।

शिक्षण सिकाइ वातावरण अनुकूल डिजिटल प्रविधिहरूको प्रयोगबारे सचेतना अभिवृद्धि गर्नुका अतिरिक्त स्वयंसेवकहरूले डिजिटल क्लबहरूको स्थापना गर्दछन्। यस्ता क्लबहरूले कोडिङ, सामाजिक सञ्जालको प्रयोगसम्बन्धी सचेतना र मनोरञ्जन बाहेकका क्षेत्रमा डिजिटल प्रविधिको प्रयोगमा केन्द्रित भई कार्य गर्दछन्। पीसकोर/नेपालले हाल दुईवटा अफलाइन उपकरणहरूको नमुना परीक्षण गरिरहेको छ :

- लूमा नेपाल (Looma Nepal) – सम्पूर्ण नेपाली पाठ्यक्रम, टेड टक्स (TED Talks), खेल र अन्य गतिविधिहरू सङ्ग्रहित गरिएको उपकरण; र
- रिमोट एरिया कम्युनिटी हटस्पट फर एजुकेशन एण्ड लर्निङ (RACHEL) – शैक्षिक स्रोतहरूमा अफलाइन पहुँच सुनिश्चित गर्न तयार पारिएको बोकन मिल्ने (पोर्टेबल) उपकरण, जुन सीमित इन्टरनेट सुविधा भएका वा इन्टरनेट सुविधा नै नभएका विद्यालयहरूका लागि अत्यन्त उपयोगी छ।

अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकहरू र उनीहरूका विद्यालय समकक्षीहरूले यीमध्ये कुनै एक वा दुवै उपकरण बढीमा पाँच

महिनासम्म छोटो अवधिका लागि सापटी लिन सक्नेछन्। सन् २०२५ मा यस तालिम कार्यक्रम अन्तर्गत स्वयंसेवकहरूले कुल १४ वटा उपकरणहरू लगेका थिए।

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजना - सन् २०२५ का प्रमुख उपलब्धिहरू

- ✓ पाँचवटा जिल्लाका ३० विद्यालयहरूमा स्वयंसेवकका गतिविधिहरू विस्तार भए।
- ✓ ५३६ वटा शैक्षिक गतिविधिहरू सम्पन्न भए।
 - ४४२ वटा प्रत्यक्ष अङ्ग्रेजी शिक्षण तथा शिक्षक तालिमसम्बन्धी गतिविधिहरू रहे।
 - ८६ वटा अन्तरसाँस्कृतिक तथा सामुदायिक एकीकरणका गतिविधिहरू सम्पन्न भए।
 - ८ वटा अन्य पीसकोर स्वयंसेवकहरूसँगको सहकार्यमा शिक्षण सिकाइ वातावरणलाई टेवा पुऱ्याउने गतिविधिहरू सञ्चालन गरिए। यी परियोजनाहरूमा पर्या-ईंटा (इको-ब्रिक), विद्यालय बगैँचा कार्यक्रम, विद्यालयको खाजामा आहार विविधताको सुरुवात र महिनावारी स्वास्थ्यसम्बन्धी तालिम कार्यक्रमहरू समावेश छन्।

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजनाको लक्ष्य १ : शिक्षकहरूसँगको सहकार्य

शिक्षा स्वयंसेवकहरूले आफ्ना समकक्षी अङ्ग्रेजी शिक्षकहरूको अङ्ग्रेजी भाषा दक्षता अभिवृद्धि गर्न प्रमाणमा आधारित शिक्षण अभ्यासहरूको प्रयोग बढाउन तथा विद्यार्थीकेन्द्रित शिक्षण र सिकाइलाई प्रवर्द्धन गर्न उनीहरूसँग आधिकारिक रूपमा सहकार्य गर्दछन्। यसका अतिरिक्त प्रभावकारी शिक्षणका लागि डिजिटल उपकरणहरू लगायतका शैक्षिक सा मग्रीहरूको पहिचान, विकास र प्रयोग गर्न तथा परियोजनाहरूको तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्न पनि उनीहरूले सहकार्य गर्दछन्।

संयुक्त रूपमा कक्षाको योजना बनाउने र सह-शिक्षण गर्ने कार्यका अतिरिक्त शिक्षा स्वयंसेवकहरू र उनीहरूका नेपाली समकक्षी शिक्षकहरू व्यावसायिक सहकार्यमूलक समुदायिक अभ्यासहरूमा संलग्न हुन्छन्, जहाँ दुई वा दुईभन्दा बढी शिक्षकहरूले आफ्ना शिक्षण

काभ्रे जिल्लास्थित आफ्नो कक्षाकोठामा अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवक

अभ्यासहरू अभिवृद्धि गर्न साझा रुचि वा लगनशीलताबारे अवगत गराउँछन्। यस्ता सहकार्यहरू औपचारिक वा अनौपचारिक दुवै हुन सक्छन्। यसमा आबद्ध व्यक्तिहरूले आफूलाई औपचारिक सदस्य भन्दा पनि अन्य शिक्षकहरूसँग आफ्ना प्रयास तथा सफलताहरू बाँडेर शिक्षणप्रतिको रुचि पहिचान गरेका वा पुनःजागृत गरेका शिक्षकका रूपमा लिने गर्दछन्। यस सहकार्य मार्फत् शिक्षकहरूले आफ्ना अङ्ग्रेजी भाषा सीपहरू अभिवृद्धि गर्दछन्।

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजनाको लक्ष्य १: सन् २०२५ का प्रमुख उपलब्धिहरू

- ✓ शिक्षकहरूको व्यावसायिक समुदायिक अभ्यास मार्फत् ३११ जना शिक्षकहरू समेटिएका।
- ✓ औपचारिक तथा अनौपचारिक रूपमा अङ्ग्रेजी संवाद सिक्न र अभ्यास गर्न २६५ जना शिक्षकहरूलाई समेट्दै प्रोत्साहित गरिएको।
- ✓ सिकाइ सामग्रीहरूको निर्माण, अनुकूलन र/वा नमुना परीक्षण गर्न १५१ जना शिक्षकहरूलाई प्रोत्साहित गरिएको।
- ✓ विभिन्न सामान्य शिक्षण सीपहरू प्रदर्शन गर्न १०७ जना शिक्षकहरूसम्म पहुँच विस्तार गरिएको।
- ✓ सुधारिएको प्रक्रियागत अङ्ग्रेजी प्रदर्शन गर्न ८२ जना शिक्षकहरूसम्म पहुँच विस्तार गरिएको।
- ✓ विभिन्न अङ्ग्रेजी शिक्षण सीपहरू प्रदर्शन गर्न ६७ जना शिक्षकहरूसम्म पहुँच विस्तार गरिएको।
- ✓ सबै सिकारूहरूलाई लक्षित गर्ने अनुसन्धानमा आधारित विभिन्न कक्षाकोठा अभ्यासहरू प्रदर्शन गर्न २४ जना शिक्षकहरूसम्म पहुँच विस्तार गरिएको।

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजनाको लक्ष्य २ : विद्यार्थीहरूसँगको सहकार्य

नेपाली शिक्षकहरूसँग सहकार्य गर्दै शिक्षा स्वयंसेवकहरूले प्रत्यक्ष कक्षाकोठा शिक्षण, विशेष समूह शिक्षण, सुधारात्मक कक्षाहरू र विद्यालय समय पछिका क्रियाकलापहरू मार्फत् उत्कृष्ट अभ्यासहरूको नमुना प्रस्तुत गर्दछन्। यस पक्षअन्तर्गत सिकाइ सामग्रीहरूको निर्माण, अनुकूलन र नमुना परीक्षण गर्न शिक्षकहरूसँग सहकार्य गर्ने कार्य पर्दछ। औपचारिक कक्षाकोठा भन्दा बाहिर स्वयंसेवकहरूले नाटक, सङ्गीत, खेल, क्लब/शिविर र डिजिटल स्रोतहरूको प्रयोग जस्ता मनोरञ्जनात्मक गतिविधिहरू आयोजना गरी बृहत् सिकाइ समुदायसँग विद्यार्थीहरूको सहभागिता अभिवृद्धि गर्दछन्। उनीहरूले विद्यार्थीमैत्री सिकाइ वातावरण सिर्जना गरी प्रभावकारी कक्षाकोठा व्यवस्थापन र सकारात्मक अनुशासन लागू गर्न विद्यालय समकक्षीहरूसँग सहकार्य गर्दछन्। स्वयंसेवक, समकक्षी शिक्षक र विद्यार्थीहरूले सरकारी पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकहरू प्रयोग गर्दै अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षणमा परम्परागत तथा वैकल्पिक क्रियाकलापमुखी शिक्षण विधिहरूको सम्मिश्रण उपयोग गर्दछन्। यसको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीहरूमा सबै भाषिक सीपहरूमा सञ्चार क्षमता विकास गर्नु हो।

स्थानीय रूपमा उपलब्ध सामग्रीहरूको प्रयोग गरी पीसकोर स्वयंसेवकद्वारा तयार पारिएको अङ्ग्रेजी सिकाइ खेल खेल्वेद विद्यार्थीहरू

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजना लक्ष्य २: सन् २०२५ का प्रमुख उपलब्धिहरू

- ✓ अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकहरूले २,६०७ जना विद्यार्थीहरूलाई शिक्षण वा सह-शिक्षण गरेका ।
- ✓ १,४७४ जना विद्यार्थीहरू अतिरिक्त क्रियाकलाप अन्तर्गतका अङ्ग्रेजी क्लब, इको-क्लब (पर्यावरण क्लब), चलचित्र क्लब, ट्युसन कक्षा र/वा शिविरसम्बन्धी गतिविधिहरूमा सहभागी भएका ।
- ✓ १,२३७ जना विद्यार्थीहरूले अङ्ग्रेजी विषयमा बढेको शैक्षिक उपलब्धि प्रदर्शन गरेका ।

अङ्ग्रेजी सिकाउनका लागि विद्यालयमा नमुना पसलको स्थापना गर्दै लमजुङ जिल्लास्थित एक पीसकोर अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवक

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजना लक्ष्य ३ : समुदायका सदस्यहरूसँगको सहकार्य

विद्यार्थीहरूको सिकाइ प्रक्रियालाई कक्षाकोठाको सीमित घेराबाट बाहिर निकालेर समुदायसम्म विस्तार गर्दा यसले सिक्नेहरूलाई उत्प्रेरित गर्दछ । त्यसैगरी, जति धेरै समुदायको उपस्थिति कक्षाकोठामा हुन्छ, त्यति नै समुदायका सदस्यहरूले औपचारिक शिक्षाको महत्त्व र लाभलाई प्रत्यक्ष देख्न र बुझ्न सक्षम हुन्छन् । सामुदायिक संलग्नताले विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको अध्ययन

समुदायका लागि कति महत्त्वपूर्ण छ र आर्जित ज्ञान समुदायको दैनिक जीवनसँग कसरी अन्तरसम्बन्धित छ भन्ने कुरा बोध गराउँछ ।

अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकहरूले प्रारम्भिक महिनाहरूमा शिक्षकको क्षमता अभिवृद्धि र विद्यार्थीहरूको शैक्षिक उपलब्धि बढाउनमा ध्यान केन्द्रित गरे तापनि स्वयंसेवकहरू तिनका समकक्षी शिक्षकहरू र विद्यार्थीहरूले विद्यार्थी तथा बृहत् समुदायलाई संलग्न गराउने गरी अतिरिक्त तथा सह-क्रियाकलापहरूको योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दछन् ।

पीसकोरका कर्मचारीहरूले अङ्ग्रेजी शिक्षण कार्यक्रमका सम्बन्धमा सामुदायिक अभिमुखीकरण सञ्चालन गर्दछन् ।

अङ्ग्रेजी शिक्षण परियोजना लक्ष्य ३ : सन् २०२५ का प्रमुख उपलब्धिहरू

- ✓ विद्यार्थीहरूको सिकाइमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकहरूले ४०० जना समुदायका सदस्यहरूसम्म आफ्नो पहुँच विस्तार गरे । कुल सङ्ख्यामध्ये २३१ जना महिला र १६९ जना पुरुष रहेका छन् ।

वातावरण क्षेत्र : प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना

वन तथा वातावरण मन्त्रालयसँगको साझेदारीमा पीसकोर/नेपालले सन् २०२५ को जनवरीमा प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन (NRM) परियोजनाको सुरुवात गर्यो । ११ जना सामुदायिक वन तथा वातावरण स्वयंसेवकहरूको पहिलो समूह नेपाल आएर हाल गण्डकी र बागमती प्रदेशका तीनवटा जिल्लाहरूमा सेवारत छन् ।

यस परियोजनाको बृहत् लक्ष्य ग्रामीण समुदाय, विशेषगरी युवाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी उनीहरूको प्राकृतिक वातावरण र जीविकोपार्जनका लागि अपरिहार्य स्रोतहरूको दिगो व्यवस्थापन गर्न सक्षम बनाउनु हो। दुईवर्षे सेवा अवधिको क्रममा स्वयंसेवकहरूले सरकारी अधिकारीहरू, शिक्षाकर्मीहरू र समुदायका सदस्यहरूसँग निकट समन्वयमा रही देहायबमोजिमका कार्यहरू गर्ने अपेक्षा गरिएको छ :

- सामुदायिक वन व्यवस्थापनका अभ्यासहरूलाई सुदृढ पार्ने
- वातावरणीय सचेतना र शिक्षाको प्रवर्द्धन गर्ने
- ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापनका पहलहरूमा सहयोग पुऱ्याउने
- बायोमास ऊर्जाको दक्षता अभिवृद्धि गर्न सुधारिएको चुलोको प्रयोगलाई सहजीकरण गर्ने, र
- वन स्रोतहरूबाट दिगो आयआर्जन गर्न प्रोत्साहन गर्ने।

आफ्नो सेवाको पहिलो वर्षमा सामुदायिक वन तथा वातावरण स्वयंसेवकहरूले परियोजनाको ढाँचा अनुरूप देहायबमोजिमका नतिजाहरू हासिल गर्न योगदान पुऱ्याएका छन् :

प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना लक्ष्य

१ : विद्यालयमा आधारित शिक्षा र अतिरिक्त क्रियाकलापहरू मार्फत् वातावरणीय सवालहरूमा युवा संलग्नतामा अभिवृद्धि

सन् २०२५ मा स्वयंसेवकहरूले नेपालका तीनवटा जिल्लाका १४ वटा सरकारी विद्यालयहरूमा २० जनाभन्दा बढी समकक्षी शिक्षकहरू (जसमध्ये १३ जना महिला थिए) सँग सहकार्य गरे। स्वयंसेवकहरूले वातावरणीय शिक्षाका पाठहरूमार्फत् कक्षा २ देखि ८ सम्मका ५०० भन्दा बढी विद्यार्थीहरू (५५% छात्रा) सम्म आफ्नो पहुँच विस्तार गरे। प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन (NRM) परियोजना अन्तर्गत खटिएका स्वयंसेवकहरूले हप्ताको कम्तीमा तीन दिन विद्यालयमा उपस्थित भई नेपाली समकक्षी शिक्षकहरूसँगको सहकार्यमा हरेक हप्ता न्यूनतम १० देखि १५ घण्टा वातावरणीय पाठहरू पढाउने गर्दछन्। स्वयंसेवकहरूले शिक्षकहरूसँग मिलेर वातावरणीय विषयवस्तुहरूलाई कसरी प्रभावकारी र रोचक ढङ्गले पढाउने भन्ने विषयमा संयुक्त योजना तर्जुमा र सह-शिक्षण गर्दछन्। शिक्षकहरूसँगको संलग्नता विशेषगरी संयुक्त पाठ योजना निर्माण, कक्षाकोठा व्यवस्थापन र वातावरणसम्बन्धी सामग्रीहरू प्रस्तुत गर्ने उपयोगी विधि तथा रणनीतिहरूको प्रस्तुत गर्नमा केन्द्रित रहन्छ।

यस परियोजना अन्तर्गत सेवारत स्वयंसेवकहरूले विद्यालयहरूमा दिइने वातावरणीय शिक्षाका विषयवस्तुहरूलाई सरकारी पाठ्यक्रमसँग सामञ्जस्य कायम गराउँछन् र प्रकृतिमा आधारित अवलोकन तथा कक्षाकोठाको शिक्षण दुवै माध्यमबाट वैज्ञानिक पद्धतिको कार्यान्वयनलाई प्रवर्द्धन गर्दछन्। मुख्य विषयवस्तुहरूमा सामान्य वातावरणीय ज्ञान, फोहोरमैला व्यवस्थापन, वन र रूखहरू, नवीकरणीय तथा अनवीकरणीय ऊर्जा र प्रदूषण समावेश थिए। यसका अतिरिक्त, वातावरणीय सरोकारहरूको पहिचान, समुदायका विविध पक्षहरू र समुदायमा ती समस्याहरू देखिँदा तिनको सम्बोधन गर्ने उपायहरू पनि समेटिएका थिए। विद्यार्थीहरूमा अङ्ग्रेजी भाषाको दक्षता अभिवृद्धि गर्ने विद्यालयहरूको बृहत् चाहनालाई मध्यनजर गर्दै स्वयंसेवकहरूले नेपाली र अङ्ग्रेजी दुवै माध्यमको मिश्रित विधि प्रयोग गरी वातावरणसम्बन्धी अङ्ग्रेजी शब्दावलीहरूसहितको सरल अङ्ग्रेजी बोलाईका गतिविधिहरूमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराइरहेका छन्।

नियमित कक्षाहरूका अतिरिक्त सामुदायिक वन तथा वातावरण पैरवीकर्ता स्वयंसेवकहरूले विद्यालयहरूसँगको सहकार्यमा १६० जनाभन्दा बढी विद्यार्थीहरू संलग्न रहेका विद्यार्थी-नेतृत्वका

इको-क्लबहरूको पुनर्गठन वा स्थापना गरेका छन्। कार्यान्वयनको प्रारम्भिक चरणमा भए तापनि स्वयंसेवकहरूले हप्ताको एक पटक यी इको-क्लबका गतिविधिहरूमा सह-सहजीकरण गर्दै आएका छन्। यी गतिविधिहरूको उद्देश्य विद्यालय सौन्दर्यीकरण, फोहोरमैला व्यवस्थापन, वृक्षारोपण, प्लास्टिक नियन्त्रण, पर्या-कला (eco-arts), सरसफाइ कार्यक्रम र वक्तृत्वकला जस्ता सिर्जनात्मक नेतृत्वदायी भूमिकामा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराई वातावरणीय सवालहरूमा युवाहरूको ज्ञान र सम्मानभाव अभिवृद्धि गर्नु हो।

प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना लक्ष्य १: सन् २०२५ का प्रमुख उपलब्धिहरू

- ✓ १४ सरकारी विद्यालयहरूमा पहुँच विस्तार।
- ✓ २० जना शिक्षकहरू संलग्न।
- ✓ ५०० भन्दा बढी विद्यार्थीहरूसम्म पहुँच।
- ✓ १६० जना विद्यार्थीहरू इको-क्लबहरूमा सक्रिय।
- ✓ ११० जना विद्यार्थीहरूद्वारा बढेको ज्ञान र प्रशंसाको प्रदर्शन।

प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना लक्ष्य २: तालिम, सचेतना अभियान र सहभागितामूलक योजनामार्फत् प्राकृतिक स्रोतहरूको दिगो व्यवस्थापन गर्न सामुदायिक क्षमतामा अभिवृद्धि

तोकिएका कार्यक्षेत्रहरूमा प्रारम्भिक महिनाहरूमा, सामुदायिक वन तथा वातावरण पैरवीकर्ता स्वयंसेवकहरूले स्थानीय वातावरणीय चुनौतीहरू पहिचान गर्न, प्राथमिकता निर्धारण गर्न र कार्यान्वयनयोग्य समाधानको योजना बनाउन सामुदायिक वातावरणीय लेखाजोखाहरूको शृङ्खला सह-सहजीकरण गरे। यी लेखाजोखाहरू विभिन्न सामुदायिक परिवेशहरू जस्तै विद्यालय, वडा कार्यालय, वन कार्यालय, सामुदायिक भेला र घरदैलो भेटघाटमा सञ्चालन गरिएका थिए, जसले व्यापक सहभागिता र समावेशिता सुनिश्चित गर्‍यो।

स्वयंसेवकहरूले पीसकोरको सामुदायिक कार्यका लागि सहभागितामूलक विश्लेषण (PACA) विधि उपयोग गर्दछन्, जुन एक प्रमाणित पद्धति हो र यसले स्वयंसेवक तथा समुदायका सदस्यहरूबीच सहकार्यलाई बढावा दिँदै दिगो विकासका पहलहरूमा सामुदायिक अपनत्वलाई सुदृढ बनाउँछ।

लेखाजोखाका निष्कर्ष र सामुदायिक प्राथमिकताका आधारमा स्वयंसेवकहरूले वातावरणीय उत्थानशीलता र सामुदायिक क्षमता सुदृढ गर्ने उद्देश्यले विभिन्न सहकार्यमूलक गतिविधिहरूको थालनी गरे। यी पहलहरूमा देहायबमोजिमका विषयहरू समावेश छन्:

- ♻️ **विद्यालय रिसाइक्लिङ कार्यक्रमहरू**
ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन अभ्यासहरू सुधार गर्न फोहोर वर्गीकरण प्रणाली स्थापना गर्न र रिसाइक्लिङ सामग्रीहरूको पुनःप्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्न विद्यालयहरूलाई सहयोग गरियो।
- ✓ **सामुदायिक सरसफाइ कार्यक्रमहरू**
प्लास्टिक प्रदूषणबारे सचेतना जगाउन र सार्वजनिक स्थलहरूको सरसफाइ प्रवर्द्धन गर्न विद्यार्थी तथा समुदायका सदस्यहरूलाई परिचालन गरियो।
- 💧 **पुनःप्रयोग गर्न मिल्ने महिनावारी प्याड निर्माण कार्यशाला**
स्थानीयस्तरमा उपलब्ध सामग्रीहरू प्रयोग गरी पुनःप्रयोग गर्न मिल्ने प्याडहरू बनाउन प्रजनन उमेरका महिलाहरूलाई तालिम दिइयो, जसले स्वच्छता प्रवर्द्धन गर्नुका साथै फोहोर न्यूनीकरणमा सहयोग पुऱ्यायो।
- 🌱 **वृक्षारोपण अभियानहरू**
हरियाली र जैविक विविधता अभिवृद्धि गर्न सब-डिभिजन वन कार्यालयहरूसँगको सहकार्यमा विद्यालय, घर र सामुदायिक वनहरूमा वृक्षारोपण आयोजना गरियो।
- 🔥 **सुधारिएको चुलो परियोजनाहरू**
कास्की जिल्लाका दुई समुदायमा घरभित्रको वायु प्रदूषण कम गर्न र ऊर्जा दक्षता सुधार गर्न वडा पदाधिकारीहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू (CFUGs) र घरधुरीहरूको सक्रिय सहभागितामा ७० भन्दा बढी सुधारिएका चुलोहरू निर्माण भइरहेका छन्।

प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना लक्ष्य २: सन् २०२५ का प्रमुख उपलब्धिहरू

- ✓ **वातावरणीय लेखाजोखा तथा योजना**
स्थानीय वातावरणीय अवस्था, चुनौती र कार्यका अवसरहरू पहिचान गर्न ३० वटा सामुदायिक वातावरणीय लेखाजोखा सम्पन्न गरियो।
- ✓ **विद्यालयमा आधारित वातावरणीय सुधार**
फोहोर वर्गीकरण र पुनःचक्रण पहलहरूसहित ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापनका उत्तम अभ्यासहरूबारे ९ वटा विद्यालयलाई मार्गदर्शन प्रदान गरियो।
- ✓ **सामुदायिक संलग्नता र सचेतना**
प्लास्टिक प्रदूषणलाई सम्बोधन गर्न र स्वच्छ वातावरण प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय बासिन्दाहरूलाई परिचालन गर्दै २० वटा सामुदायिक सरसफाइ कार्यक्रम आयोजना गरियो।
- ✓ **वृक्षारोपण तथा हरियाली प्रवर्द्धन प्रयास**
१७८ जना समुदायका सदस्यहरू वृक्षारोपण अभियानमा सक्रिय रूपमा सहभागी भए। स्थानीय वन कार्यालयहरूसँगको सहकार्यमा घर, विद्यालय र सामुदायिक वनहरूमा ७०० वटा बिरुवा रोप्ने काम भयो।
- ✓ **सामुदायिक वन व्यवस्थापन**
पुनर्स्थापना, संरक्षण र दिगो वन व्यवस्थापन अभ्यासहरूमा प्राविधिक मार्गदर्शनसहित १० वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू (CFUGs) लाई सहयोग गरियो।
- ✓ **सुधारिएको चुलो पहलहरू**
घरभित्रको वायु प्रदूषण कम गर्न र ऊर्जा दक्षता सुधार गर्न सुधारिएको चुलो निर्माण तथा मर्मतसम्भारका लागि २ वटा ग्रामीण समुदाय पहिचान गरियो, जसमा ७० भन्दा बढी चुलो बनाउने योजना रहेको छ।

रेस्पोन्स कार्यक्रम : कृषि, शिक्षा तथा वातावरण क्षेत्रहरू

सन् २०२५ को मे महिनामा पीसकोर नेपालले कृषि क्षेत्र अनुसन्धान, प्रयोगशाला प्राविधिक विज्ञ तथा डिजिटल सिकाई प्रशिक्षकका

रूपमा छोटो अवधिका तर उच्च-प्रभाव पार्ने सेवाका लागि जारी कार्यहरू सञ्चालन गर्न रुपन्देही, कास्की, काठमाडौं, लमजुङ र गोरखा जिल्लाहरूमा आठ जना अनुभवी पेशेवरहरूको दोस्रो समूह रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूलाई स्वागत गरियो। लमजुङस्थित कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान र काठमाडौंस्थित त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा लक्षित सहायता प्रदान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिन सन् २०२४ का रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूको समूहका दुई सदस्यले आफ्नो सेवा अवधि लम्ब्याएको कुरा बाँड्न पाउँदा हामी हर्षित भएका छौं। यसका अतिरिक्त स्याङ्जाको चापाकोट नगरपालिकास्थित एक विद्यालयको कम्प्युटर प्रयोगशालामा नेटवर्क आर्किटेक्चर (सञ्जाल संरचना) पूर्ण गर्न अर्का एक स्वयंसेवकले आफ्नो समय थप गरेका छन्।

उन्नत सीपहरू मार्फत् नेपाल सरकारका आवश्यकताहरूको परिपूर्ति

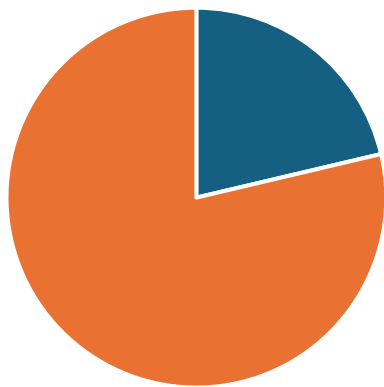
समग्रमा पीसकोर/नेपालको रेस्पोन्स कार्यक्रमले (१) संकाय सदस्यहरू र विद्यार्थीहरूको कृषिमा आधारित अनुसन्धान क्षमताहरूलाई सुदृढ गर्दै कृषि क्याम्पसहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तथा कृषि अनुसन्धान गतिविधिहरूका लागि विद्यार्थीहरूद्वारा प्रयोगशाला सुविधाहरूको प्रयोगमा सहयोग पुऱ्याउन र (२) सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) पूर्वाधार सुदृढ गर्न, प्रशिक्षकहरूको क्षमता विकास गर्न र स्थानीय माध्यमिक विद्यालयहरूका हरेक विषयमा शिक्षण र सिकाइमा प्रविधिको प्रयोगलाई अधिकतम बनाउनका लागि उच्च दक्ष स्वयंसेवकहरू उपलब्ध गराउने नेपाल सरकारको अनुरोधलाई सफलतापूर्वक सम्बोधन गर्न मद्दत गरेको छ। रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूद्वारा सम्पन्न गरिएका ६० भन्दा बढी परियोजना/क्रियाकलापहरूमध्ये, ४०% ले नेपालको विकास लक्ष्यहरूलाई सहयोग पुऱ्याएका थिए भने २०% ले पीसकोरका लक्ष्य २ र ३ लाई उजागर गरेका थिए।

वन विज्ञान अध्ययन संस्थानसँग सम्झौता पत्र (MoU) मा हस्ताक्षर

सन् २०२५ मा सम्पन्न भएका कृषि प्राविधिक परियोजनाहरूको सारांश	सन् २०२५ मा सम्पन्न भएका डिजिटल प्राविधिक परियोजनाहरूको सारांश
<ul style="list-style-type: none"> प्रयोगशाला उपकरण र सुविधाहरूको मूल्याङ्कन 	<ul style="list-style-type: none"> कम्प्युटर प्रयोगशाला मर्मतसम्भार
<ul style="list-style-type: none"> अनुसन्धान परियोजनाहरूमा विद्यार्थीहरूलाई मार्गदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षक आईसीटी (ICT)/डिजिटल साक्षरता तालिमहरू
<ul style="list-style-type: none"> अनुसन्धान र प्रकाशन नैतिकता विषयक गोष्ठी सञ्चालन 	<ul style="list-style-type: none"> कम्प्युटर विज्ञान शिक्षक तालिम
<ul style="list-style-type: none"> प्रयोगशालाका प्रयोगात्मक अभ्यासहरूको शिक्षण तथा सहजीकरण 	<ul style="list-style-type: none"> ग्रीष्मकालीन कम्प्युटर कक्षाहरू
<ul style="list-style-type: none"> वनस्पति उद्यानको निर्माण 	<ul style="list-style-type: none"> कम्प्युटर विज्ञान कक्षाहरूको शिक्षण तथा सहजीकरण
<ul style="list-style-type: none"> कृषि सूक्ष्म जीव विज्ञान, माटो विज्ञान, जीव रसायन विज्ञान र वनस्पति प्रजननका सिद्धान्त (द्वितीय) कक्षाको सह-शिक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षामा कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) सम्बन्धी प्रधानाध्यापक तालिम
<ul style="list-style-type: none"> माइक्रोसफ्ट एक्सेल क्लब र शोधपत्र लेखन कार्यशाला सञ्चालन 	<ul style="list-style-type: none"> कम्प्युटर प्रयोगशाला मर्मत तथा सम्भार शिक्षा
<ul style="list-style-type: none"> उद्यमशीलता तालिम 	
<ul style="list-style-type: none"> शोधपत्र/निबन्ध मार्गदर्शन 	

सन् २०२५ का पीसकोर रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूका सफलताका क्षेत्रहरू

■ लक्ष्य २ र ३ ■ प्राविधिक

पीसकोर रेस्पोजन्स परियोजना : डिजिटल सिकाइ तथा तालिम

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयसँगको साझेदारीमा पीसकोर डिजिटल सिकाइ तथा तालिम रेस्पोजन्स परियोजनाले सामुदायिक विद्यालयहरूमा प्रभावकारी ई-लर्निङ (विद्युतीय सिकाइ) उपकरण तथा क्रियाकलापहरूको दिगो कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ । यसको उद्देश्य सिकनेहरूले प्राज्ञिक वा व्यावसायिक अवसरहरू प्राप्त गर्नका लागि आवश्यक सूचना प्रविधि सीपहरू विकास गर्न सकून् भन्ने रहेको छ । सन् २०२५ मा गण्डकी र बागमती प्रदेशका विद्यालयहरूमा पाँचजना पीसकोर रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले सेवा प्रदान गरे ।

क्रियाकलापका झलकहरू :

- सन् २०२५ मे देखि अक्टोबरसम्म पाँचजना रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले २२ वटा क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरे । यी क्रियाकलापहरूमा नगरपालिकाहरू भित्रका सम्पूर्ण कम्प्युटर

शिक्षकहरूका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) तालिम, कम्प्युटर प्रयोगशालाको मर्मतसम्भार, कक्षा ६ देखि १२ सम्मका विद्यार्थीहरूलाई साप्ताहिक शिक्षण तथा कम्प्युटर र विज्ञान विषय बाहेकका शिक्षकहरूका लागि डिजिटल साक्षरता तालिम समावेश छन्।

- तालिम तथा अन्य सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) सीप विकास कार्यक्रमहरूमा फर्कत ५३८ जना लाभान्वित भएका छन्।
- क्रियाकलापको प्रभावस्वरूप ८७ जना सहभागीहरूको दृष्टिकोण, व्यवहार वा अवस्थामा परिवर्तन देखिन थालेको छ।
- सत्रजना युवाहरू शैक्षिक, आर्थिक, व्यावसायिक वा स्वयंसेवी अवसरहरूसँग जोडिएका छन्।

समकक्षी अर्जुन पाठ योजनाको अभ्यास गर्दै

विद्यार्थीहरूसँग काम गर्दै डिजिटल सिकाइ तथा तालिम रेस्पोन्स स्वयंसेवक पितर

परियोजनाको झलक : विज्ञान शिक्षकद्वारा सूचना प्रविधि शिक्षण सीप हासिल

पितरले गोरखा जिल्लामा डिजिटल सिकाइ तथा तालिम रेस्पोन्स स्वयंसेवकका रूपमा सेवा प्रदान गरे। उनलाई खटाइएको विद्यालयमा कक्षा ५ देखि ८ सम्मको विज्ञान पाठ्यक्रममा कम्प्युटर विज्ञान विषयलाई समावेश गरिएको छ। औपचारिक रूपमा कम्प्युटर विज्ञानको तालिम नलिएका अधिकांश विज्ञान शिक्षकहरूमा नै यस विषयको अध्यापन गर्ने जिम्मेवारी रहेको हुन्छ। पितरको विद्यालयका विज्ञान शिक्षक अर्जुन सरले पनि सीमित मात्रामा कम्प्युटर तालिम प्राप्त गर्नुभएको थियो। तसर्थ, यी दुईले कक्षा ५, ६ र ७ का कम्प्युटर विज्ञान कक्षाहरूमा सह-शिक्षण गर्न सहकार्य गरे।

अर्जुन सर र पितरले आफ्नो योजना अवधिको सदुपयोग गर्दै कम्प्युटर विज्ञान पाठ्यक्रमको समीक्षा गर्ने, प्रयोगात्मक पाठ योजनाहरू तयार पार्ने र तिनको पूर्वाभ्यास गर्ने कार्य गरे। तत्पश्चात्, उनीहरूले संयुक्त रूपमा शिक्षण गरे। विद्यार्थीहरूलाई अध्यापन गराउनका लागि अर्जुन सरको ज्ञानलाई अझ सुदृढ पार्न पितरले उनलाई माइक्रोसफ्ट अफिस वर्ड, पावरपोजन्ट र एक्सेलसम्बन्धी तालिम दिए। अन्य पाठहरूमा चित्रकला, फोटो सम्पादन, वेब ब्राउजिङ, इमेल आदानप्रदान र जेनेरेटिभ आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स (AI) को प्रयोग समावेश थिए। साना कक्षाका विद्यार्थीहरूले सही तरिकाले टाइपिङ गर्न र माउसको प्रयोग गर्नमा ध्यान केन्द्रित गरे। पितर र अर्जुन सरले कक्षाकोठामा केवल व्याख्यान विधिमा भर पर्नुको साटो कम्प्युटर प्रयोगशालामा विद्यार्थीहरूका लागि मनोरञ्जनात्मक र अन्तरक्रियात्मक पाठहरू सञ्चालन गरे। विद्यार्थीहरूले प्रयोगात्मक कम्प्युटर अभ्यासहरू रुचाए र अन्तरक्रियात्मक सिकाइका लागि धेरै पटक कम्प्युटर प्रयोगशाला जान पाएकोमा कृतज्ञता व्यक्त गरे।

कक्षामा विद्यार्थीहरूको सङ्ख्या सामान्यतया ४५ को हाराहारीमा हुने भएकाले, उनीहरूलाई करिब बीस-बीस जनाको दुई समूहमा विभाजन गरियो। यस व्यवस्थाले कक्षा सञ्चालनका क्रममा प्रत्येक विद्यार्थीलाई छुट्टाछुट्टै कम्प्युटर उपलब्ध गराउन सम्भव तुल्यायो, जसले व्यक्तिगत सिकाइलाई बढावा दियो। कक्षाका आधा विद्यार्थीले कम्प्युटर प्रयोगशालामा प्रयोगात्मक पाठ सिकथे भने बाँकी आधाले पुस्तकालयको प्रयोग गर्थे वा कक्षाकोठामा दिइएको कार्य गर्थे। दोस्रो समूहले सोही पाठ भोलिपल्ट सिकने व्यवस्था मिलाइएको थियो।

कक्षाकोठामा अर्जुन सरले नेतृत्व लिए भने पितरले आवश्यकतानुसार सहयोग पुऱ्याए। यस विधिले अर्जुन सरलाई कक्षा ५, ६ र ७ का कम्प्युटर विज्ञान खण्डहरू अध्यापन गराउन आत्मविश्वास जगायो। अर्जुन सर र पितरले संयुक्त रूपमा १३१ जना विद्यार्थीहरूलाई

कक्षा ५ का विद्यार्थीहरू सही तरिकाले टाइपिङ गर्न सिक्दै

अध्यापन गराए । हाल अर्जुन सर कम्प्युटर विज्ञान पाठ्यक्रममा पूर्ण रूपमा अभ्यस्त भइसकेका छन् । उनी अब यी सीपहरू आफना विद्यार्थी तथा अन्य शिक्षकहरूलाई हस्तान्तरण गर्न सक्षम छन्, जसले उनीहरूलाई आधुनिक विश्वमा आवश्यक पर्ने कम्प्युटर साक्षरता सीपहरूद्वारा सुसज्जित बनाउनेछ।

पीसकोर रेस्पन्स परियोजना : कृषि शिक्षा तथा अनुसन्धान

ग्रामीण समुदायहरूमा कृषि सेवाहरूको विस्तारका लागि दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न कृषि क्याम्पसहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने समग्र लक्ष्यका साथ त्रिभुवन विश्वविद्यालयको कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान (IAAS) सँगको साझेदारीमा पीसकोर/नेपालले काठमाडौं, लमजुङ र रूपन्देही जिल्लास्थित IAAS क्याम्पसहरूमा छजना कृषि अनुसन्धान रेस्पन्स स्वयंसेवकहरू खटाएको छ । रेस्पन्स स्वयंसेवकहरूको अर्को समूह सन् २०२६ को मे महिनामा सोही संस्थाहरूमा सेवा गर्न आउनेछ । सुधारिएको कृषि व्यवस्थापन अभ्यास र प्रविधिहरूमा विद्यार्थीका आवश्यकतालाई सघाउन कृषि क्याम्पसहरूको क्षमता बढाउने, प्रयोगात्मक कृषि शिक्षण अभ्यासहरूको प्रयोगमा सङ्कायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तथा विद्यार्थीहरूलाई कृषि सम्बन्धी प्राज्ञिकसँगै व्यावसायिक

अवसरहरूमा पहुँच पुऱ्याउन उनीहरूको उपलब्धि बढाउने क्रियाकलापहरूमा काम गर्न यी स्वयंसेवकहरू खटाइएको थियो ।

स्वयंसेवकहरू एमी र लिन काभ्रेमा स्थानीय महिला समूहसँग उनीहरूको चिया उत्पादन व्यवसायका लागि गुणस्तर नियन्त्रण प्रविधिहरू बाँड्न भेटघाट गर्दै

प्रयोगशाला प्राविधिक विज्ञका रूपमा कार्यरत स्वयंसेवकहरूले लमजुङ र पक्लिहवा दुवै क्याम्पसका लागि प्रयोगशाला मौज्जात (इन्भेन्टरी) तयार पारे। मौज्जात तयार पार्ने क्रममा स्वयंसेवकहरूले प्रयोगशाला कर्मचारी र प्रयोगशाला प्रयोग गर्ने केही विद्यार्थीहरूसँग अन्तर्क्रिया गरी उनीहरूलाई प्रयोगशाला सुरक्षाका बारेमा अझ राम्रोसँग बुझ्न सघाउ पुऱ्याए। रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूले प्रयोगशाला कर्मचारीहरूको सुधारिएको प्रयोगशाला व्यवस्थापन सीपमा क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग गरे।

स्वयंसेवकहरू आफ्ना समकक्षी र अन्य सङ्काय सदस्यहरूसँग स्नातक तहका कक्षाहरूमा सह-शिक्षण गर्न पनि संलग्न थिए। लमजुङ क्याम्पसमा खटाइएका एकजना स्वयंसेवक करिब २०० जना विद्यार्थीहरूका लागि जीव रसायनशास्त्र, माटो विज्ञान र सूक्ष्म जीव विज्ञान विषयका स्नातक कक्षाहरूमा सह-शिक्षण गर्न संलग्न थिए। यस प्रयासमा पाठ्यक्रम सामग्रीको तयारी, कक्षाभित्रको शिक्षण र विद्यार्थीहरूलाई अध्ययन नोटहरू प्रदान गरी सहयोग गर्ने कार्यहरू समावेश थिए। सोही क्याम्पसमा अर्का स्वयंसेवकले अतिथि प्राध्यापकका रूपमा मोलिक्युलर जेनेटिक्स (आणविक वंशाणुविज्ञान) को कक्षा पढाए। ती स्वयंसेवकले सङ्काय र यूएसडीए (USDA) प्राकृतिक स्रोत संरक्षण सेवाका प्रतिनिधिबीच एक संवाद सहजीकरण गरे, जसमा यूएसडीएले गर्ने कार्यहरू र कृषि क्षेत्रमा विद्यार्थीहरूका लागि IAAS द्वारा प्रदान गरिने शिक्षाका बारेमा समान रूपमा जानकारी आदान-प्रदान गर्ने कार्य भयो।

क्रियाकलापका झलकहरू :

- स्वयंसेवकहरूले विद्यार्थीहरूलाई परियोजनाहरूमा मार्गदर्शन प्रदान गर्दै प्रयोगशाला उपकरणको प्रयोग, प्रविधि र अनुसन्धान विधिहरूमा प्राविधिक सल्लाह दिएका छन्।
- क्षेत्रगत अनुसन्धान विशेषज्ञ रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूले कृषि अनुसन्धान गरिरहेका विद्यार्थीहरूलाई स्थलगत मार्गदर्शन तथा एकका लागि एक प्रशिक्षण प्रदान गरे र अनुसन्धानका निष्कर्षहरूमा विद्यार्थीहरूलाई निरन्तर समीक्षा तथा पृष्ठपोषण उपलब्ध गराए।
- रूपन्देही जिल्लाका स्वयंसेवकले क्याम्पसमा १०० जना विद्यार्थी सहभागीहरू (३० छात्र, ७० छात्रा) सँग प्राविधिक लेखन गोष्ठी आयोजना गरे।
- केन्द्रीय क्याम्पसका सङ्कायसँगको सहकार्यमा एकजना स्वयंसेवकले शिक्षण र प्रयोगशाला स्रोत बाँडफाँटका प्राथमिकताहरू पहिचान गर्न सघाउनुका साथै शोधप्रबन्ध र शोधपत्र

लेखनका लागि क्याम्पसको निर्देशिका सुधार गर्न काम गरे।

- लमजुङ क्याम्पसमा एकजना स्वयंसेवकले २५ जना उत्तीर्ण गर्न लागेका विद्यार्थीहरू (२ छात्र, २३ छात्रा) का लागि शोधपत्र लेखन कार्यशाला आयोजना गरे।
- एकजना स्वयंसेवकले सातामा एकपटक भेला हुने ४५ जना विद्यार्थीहरू (१५ छात्र, ३० छात्रा) सँग माइक्रोसफ्ट एक्सेल क्लब पनि सुरु गरे।

रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूले आफू खटिएका क्याम्पसहरूमा विद्यार्थीहरूलाई कृषि सम्बन्धी प्राज्ञिकसँगै व्यावसायिक अवसरहरूमा पहुँच पुऱ्याउन उनीहरूको उपलब्धि बढाउन काम गरे। केन्द्रीय क्याम्पसका स्वयंसेवकहरूले स्नातकोत्तर र विद्यावारिधि कार्यक्रमहरूमा आवेदन दिने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय, कार्यक्रम, आर्थिक सहयोग, सङ्काय सल्लाहकारहरूको खोजी गर्ने र सम्भावित कार्यक्रमहरूलाई इमेलको मस्यौदा तयार पार्ने जस्ता कार्यहरूमा मार्गदर्शन र प्रशिक्षण प्रदान गरे।

पीसकोर रेस्पोन्स परियोजना : पर्यावरण पर्यटन प्रवर्द्धन तथा व्यावसायिक साक्षरता

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयसँगको साझेदारीमा पीसकोर रेस्पोन्स कार्यक्रम अन्तर्गतको पीसकोरको पर्यावरण पर्यटन प्रवर्द्धन तथा व्यावसायिक साक्षरता परियोजनाले गण्डकी प्रदेशका पर्यटनमा आश्रित समुदायका साना व्यवसायी तथा कामदारहरूलाई सहयोग गर्दछ। यसको उद्देश्य उनीहरूको अङ्ग्रेजी भाषा र व्यावसायिक बुझाइमा सुधार ल्याई यी समुदायहरूमा पर्यावरण पर्यटनबाट हुने आय बढाउनु मात्र नभई, पदयात्रा, नेपाली संस्कृति र पर्वतीय दृश्यावलोकनका लागि आउने पर्यटकहरूको अनुभवलाई अझ उत्कृष्ट बनाउनु पनि हो।

सन् २०२५ मा अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र आयोजना (ACAP) क्षेत्रका ग्रामीण होमस्टे समुदायहरूमा तीनजना रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले सेवा प्रदान गरे। सम्बन्धित समुदायका वडा अध्यक्षहरूले आधिकारिक सरकारी सुपरिवेक्षकका रूपमा र होमस्टे व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षसँगै सचिवहरूले स्वयंसेवकहरूका लागि आधिकारिक सामुदायिक समकक्षीका रूपमा कार्य गरे। बाह्र महिनाको अवधिका लागि खटाइएका प्रत्येक रेस्पोजन्स स्वयंसेवकले होमस्टे सञ्चालक, भरिया, पदयात्रा पथप्रदर्शक (गाइड), होटल व्यवसायी, रेस्टुरेन्ट सञ्चालक तथा पर्यावरण पर्यटन र आतिथ्य सत्कारका गतिविधिमा संलग्न अन्य साना उद्यमीहरूलाई साना समूहमा वा व्यक्तिगत रूपमा अङ्ग्रेजी भाषा सिकाई तोकिएको समुदायका सदस्यहरूलाई सघाउ पुऱ्याए। अङ्ग्रेजी साक्षरताका अतिरिक्त रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले व्यवसाय सञ्चालनमा सुधार ल्याउन व्यवसायी र सञ्चालकहरूसँग नजिक रहेर काम गर्दै आधारभूत व्यावसायिक साक्षरता र बजार प्रवर्द्धन सीपहरू सिकाए।

क्रियाकलापका झलकहरू :

- ३०० भन्दा बढी समुदायका सदस्यहरू, विशेष गरी महिलाहरू अङ्ग्रेजी भाषा कक्षाबाट लाभान्वित भएका छन्।
- रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरू होमस्टे समुदायका सदस्यहरूका लागि नियमित अङ्ग्रेजी कक्षाहरू स्थापना गर्न सफल भए जसमा वृद्ध महिलाहरूका लागि साक्षरता कक्षा तथा विद्यालयका विद्यार्थी र व्यावसायिक उद्यमीहरूका लागि डिजिटल तथा व्यावसायिक साक्षरता सीप र स्रोतहरू प्रदान गर्ने कार्य समावेश थिए।
- रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले पर्यटन व्यवसायी र सञ्चालकहरूसँग नजिक रहेर काम गर्दै व्यवसाय सञ्चालनमा सुधार ल्याउन आधारभूत व्यावसायिक साक्षरता र बजार प्रवर्द्धन सीपहरू सिकाए।
- पर्यटकहरूका लागि स्थानीय हस्तकला, बुनाईका सामग्री र खाद्यवस्तुहरूको प्रवर्द्धन तथा बजारीकरणका लागि रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले साप्ताहिक स्थानीय बजारहरूको सह-सहजीकरण गरे र होमस्टे समुदायहरूमा आउने पर्यटकहरूका लागि भिर मौरीको मह शिकार गतिविधिहरूको प्रवर्द्धन गरे।
- संयुक्त राज्य अमेरिकाका प्रकाशन गृहहरूसँगको सहकार्यमा रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले पत्रिकाहरूका लेखमार्फत् गुरुङ

जातीय कलाहरूको काम र सांस्कृतिक परम्पराहरूलाई उजागर गरे।

- एक्याप (ACAP) कार्यालयहरू, होमस्टे समितिहरू र वडा कार्यालयहरूसँगको सहकार्यमा रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले होमस्टे समुदायहरूमा स्थानीय पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न ब्रोसर, सामाजिक सञ्जालका पेजहरू र अन्य प्रचार सामग्रीहरू विकास गरे जसको उद्देश्य दीर्घकालीन रूपमा यी समुदायहरूको स्थानीय अर्थतन्त्रमा सुधार ल्याउनु रहेको थियो।
- सुधारका थप क्षेत्रहरू पहिचान गर्न रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले समुदायमा आउने पर्यटकहरूसँग नियमित रूपमा अन्तर्क्रिया गरे र आफ्ना निष्कर्षहरू पर्यटन व्यवस्थापन समितिहरू समक्ष प्रस्तुत गरे।
- पर्यटकको सन्तुष्टि बढाउन र पर्यटन सम्भावना वृद्धि गर्ने अवसरहरूको मूल्याङ्कन गर्न रेस्पोजन्स स्वयंसेवकहरूले स्थानीय सरकारी अधिकारी र व्यावसायिक सङ्घसंस्थाहरूसँग मिलेर काम गरे। यस क्रममा उनीहरूले सम्पदा हस्तकला भ्रमण, चराचुरुङ्गी अवलोकन भ्रमण, पाककला कक्षा, नृत्य कक्षाजस्ता सम्भावित एकदिने भ्रमणहरूको सूची तयार पारे।
- ग्रिन रोड वेस्ट म्यानेजमेन्टले एक्यापसँग सम्झौता पत्र (MOU) मा हस्ताक्षर गरेपश्चात् समुदायलाई प्रदान गरेको प्लास्टिक पुनःचक्रण तालिममा सहभागी भई सहयोग पुर्याए; साथै विशेषगरी पर्यटकीय सिजनको उत्कर्षपछि समुदायमा फोहोर सङ्कलन तथा सरसफाइ कार्यक्रमहरूमा भाग लिए।

होमस्टे समितिका अङ्ग्रेजी भाषाका विद्यार्थीहरू

पर्यावरण पर्यटन रेस्पॉन्स स्वयंसेवकहरूको पहिलो समूहले गरेका कामहरूलाई निरन्तरता दिन पीसकोर/नेपालले सन् २०२६ को मे महिनामा पाँचजनासम्म रेस्पॉन्स पर्यटन स्वयंसेवकहरू आउने अपेक्षा गरेको छ ।

सन् २०२५ मा पर्यावरण पर्यटन रेस्पॉन्स स्वयंसेवकहरूले हासिल गरेका प्रमुख उपलब्धिहरू :

- ✓ होमस्टे सञ्चालित समुदायहरूमा शनिबारे हाटबजारको स्थापनाले आयआर्जनका अवसरहरूमा अभिवृद्धि :
 - सन् २०२४ को अक्टोबरदेखि २०२५ को मार्च महिनासम्ममा लमजुङस्थित शनिबारे हाटबजारमार्फत् १,६०० भन्दा बढी स्थानीय उत्पादनहरू (कृषिजन्य उपज तथा हस्तकलाका सामग्रीहरू) बिक्री भई रु. २,५०,००० भन्दा बढी आम्दानी सङ्कलन भएको छ ।
- ✓ अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यमको पहुँचमार्फत् गुरुङ आदिवासी संस्कृति तथा परम्पराहरूको प्रवर्द्धन :
 - ख्यातिप्राप्त अन्तर्राष्ट्रिय पत्रिकाहरूमा प्रकाशित लेखहरूले कताई र बुनाईजस्ता परम्परागत अभ्यासहरूलाई उजागर गरेका छन् ।

प्रकाशित लेखहरू यसप्रकार छन् :

हिमालयमा कताई, भाग १: गोठालो, भेडा र ऊनको तयारी
bit.ly/3KICHvb

हिमालयमा कताई, भाग २: कतुवा (धागो काट्ने व्यक्ति) र चर्खा
bit.ly/4oX42HP

हिमालयमा अल्लो (Giant Nettle) को कताई
bit.ly/3Y44r0k

स्वयंसेवक परियोजनाका झलकहरू

सन् २०२५ मा ९० जना स्वयंसेवकहरूले नेपालका दस जिल्लाका विभिन्न समुदायहरूमा सेवा पुऱ्याए। प्रत्येक स्वयंसेवकले स्थानीयस्तरमा पहिचान गरिएका प्राथमिकताहरूको समाधान पहिल्याउन समुदायका सदस्यहरूसँग सहकार्य गरे। सामूहिक रूपमा कार्य गर्दै र यथासम्भव स्थानीय स्रोत-साधनको परिचालन गरी स्वयंसेवक तथा समुदायका सदस्यहरूले साना-ठूला गरी विभिन्न परियोजनाहरू सम्पन्न गरे। सन् २०२५ को वार्षिक प्रतिवेदनको यस खण्डमा हामीले केही विशिष्ट स्वयंसेवक परियोजनाका झलकहरू प्रस्तुत गरेका छौं।

५.१ जीवन रक्षा : डुब्नबाट बच्ने उपाय तथा पानीजन्य आपतकालीन तालिम

क्षेत्र : शिक्षा

नेपालमा बालबालिकाको मृत्युको एक कारण डुबेर हुने मृत्यु हो। यस्ता घटनाहरू घर तथा समुदाय वरपर र नेपालको मनसुन याममा हुने मौसमजन्य विपद्का कारण घट्ने गर्दछन्। पौडीसम्बन्धी प्रशिक्षणको अभावका कारण धेरै बालबालिका, युवा तथा वयस्कहरूलाई समेत पौडी खेलन आउँदैन।

तसर्थ, पीसकोर अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवक इभ्लिन र पीसकोर खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवक मार्कले नेपाली विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई डुब्नबाट बच्ने उपायहरू र पानीजन्य आपतकालीन अवस्थामा कसरी सहयोग पुऱ्याउने भन्ने विषयमा सिकाउन एक गोष्ठी आयोजना गरे।

विद्यार्थी तथा सामुदायिक अगुवाहरूलाई पूर्वतयारीका लागि पर्याप्त समय मिल्न भन्ने उद्देश्यले स्वयंसेवकहरूले मनसुन याम सुरु हुनुअगावै उक्त गोष्ठी सञ्चालन गरेका थिए। कास्की जिल्लास्थित इभ्लिन कार्यरत समुदायका सम्पूर्ण विद्यार्थी, अभिभावक तथा सदस्यहरूका लागि उक्त गोष्ठी खुला गरिएको थियो।

तालिमका क्रममा विद्यार्थीहरूसँग पीसकोर स्वयंसेवकहरू मार्क र इभ्लिन।

विद्यार्थीहरूसँग वातावरणीय सचेतना सत्र सहजीकरण गर्दै स्वयंसेवकहरू डोल र भुवन ।

गोष्ठीको पहिलो सत्रको नेतृत्व गर्दै इभ्लिनले डुबेर हुने मृत्युबाट बच्ने उपाय, कोही डुब्दै गरेको देखेमा के गर्ने, आफू जोखिममा नपरी कसरी उद्धार गर्ने, नेपालका आपतकालीन सम्पर्क नम्बरहरू र कार्डियो-पल्मोनरी रिससिटेशन (CPR) को आधारभूत जानकारी प्रदान गरिन् । गोष्ठीको दोस्रो सत्रको नेतृत्व मार्कले गरेका थिए, जसमा उनले नेपालस्थित अमेरिकी दूतावासबाट प्राप्त सीपीआर डमीहरूको प्रयोगमार्फत् प्रयोगात्मक प्रदर्शन गरेका थिए ।

उक्त सीपीआर प्रदर्शनीमा वयस्क, युवा र शिशुहरूलाई कसरी सुरक्षित तवरले सीपीआर दिने भन्नेबारे निर्देशन दिइएको थियो । गोष्ठी तथा सीपीआर प्रदर्शनीमा सक्रिय सहभागिता जनाउने विद्यार्थीहरूलाई साना उपहार तथा स्टिकरहरू प्रदान गरिएको थियो ।

समग्रमा २०० जना विद्यार्थी तथा समुदायका सदस्यहरूले उक्त गोष्ठीमा सहभागिता जनाए र जल सुरक्षा, डुबन्बाट बच्ने उपाय तथा सीपीआरसम्बन्धी आधारभूत प्रविधिहरू सिके ।

५.२ वातावरणीय सचेतना सत्रद्वारा युवा नेतृत्वमा परिवर्तनको लहर

क्षेत्र: वातावरण

सन् २०२५ को सुरुवातमा अर्घाखाँची जिल्लामा सेवारत पीसकोर खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवक दम्पती डोल र भुवनले नेपाली समुदायमा बढ्दो चिन्ताको विषय उनीहरूलाई खटाइएको समुदायको माध्यमिक विद्यालय वरपर तीव्र रूपमा बढ्दै गएको फोहोर र कमजोर सरसफाइ अभ्यास पहिचान गरे । शिक्षक र विद्यार्थीहरूमा वातावरणीय

सवालहरूप्रति गहिरो रुचि भए तापनि यस समस्यालाई सम्बोधन गर्न कुनै संगठित पहलहरू भने थिएनन् ।

विद्यालय नेतृत्व र आफ्ना समकक्षीहरूसँगको सहकार्यमा दुई स्वयंसेवकहरूले कक्षा ८ देखि १० का विद्यार्थीहरूका लागि दुई घण्टाको वातावरणीय सचेतना सत्र आयोजना गरे । समूह छलफल, स्थानीय घटना अध्ययन र दृश्य सामग्रीजस्ता अन्तरक्रियात्मक विधिहरूको प्रयोग गर्दै, उनीहरूले फोहोर वर्गीकरण, वातावरणीय उत्तरदायित्व र माटो तथा स्वास्थ्यमा प्लास्टिक प्रदूषणको असरबारे अवधारणाहरू प्रस्तुत गरे । विद्यार्थीहरूले उत्साहजनक रूपमा सहभागी भई आफ्ना विचारहरू बाँडे र दैनिक रूपमा देखिने स्थानीय चुनौतीहरूबारे विमर्श गरे ।

यस सत्रले अभियानलाई गति प्रदान गर्यो । तालिमको अन्त्यसम्ममा स्वयंसेवकहरूले विद्यार्थीहरूलाई काम गर्न उत्सुक अभिप्रेरित युवा नेताहरू सम्मिलित दस सदस्यीय इको-क्लब गठन गर्न मद्दत पुऱ्याइसकेका थिए ।

शिक्षक र प्रधानाध्यापकको मार्गदर्शनमा इको-क्लबले आफ्नो पहिलो पहल : “सफा विद्यालय र समुदाय अभियान” सुरु गर्यो । विभिन्न सप्ताहन्तहरूमा सदस्यहरूले विद्यालय परिसर, नजिकैका गोरेटोहरू र गाउँलेहरूले प्रयोग गर्ने तर ओझेलमा परेको सामुदायिक क्षेत्रमा सरसफाइ अभियानको नेतृत्व गरे ।

युवाहरूको अगुवाइमा भएका यी प्रयासहरूले चाँडै नै चर्चा पाए । अन्य विद्यार्थीहरूले पनि यसमा स्वेच्छिक रूपमा भाग लिन थाले । विद्यार्थीहरूको लगनशीलताबाट प्रभावित भई स्थानीय समुदायका

सदस्यहरू पनि सहभागी भए र भविष्यका सरसफाइ अभियानहरूमा सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता जनाए। वडा कार्यालयले पनि यस इको-क्लबलाई नजिकका अन्य विद्यालयहरूमा प्रयोग गर्न योग्य नमुनाका रूपमा मान्यता दिने रुचि देखायो।

दुई घण्टाको कक्षाकोठाको सत्रका रूपमा सुरु भएको यो कार्य पूर्णतया स्थानीय युवाहरूद्वारा सञ्चालित वातावरणीय परिवर्तनको अभियानमा परिणत भयो। स्वयंसेवकहरूको भूमिका केवल त्यो प्रेरणाको झिल्को बाल्न मद्दत गर्नु मात्र थियो।

यो परियोजनाले पीसकोरको सामुदायिक संलग्नता र दिगोपनाको लक्ष्यलाई अघि बढाउने मात्र नभई युवाहरूलाई आफ्नो परिवेशप्रति गर्व गर्न र वातावरणप्रति जिम्मेवार बन्न सशक्त समेत बनायो।

५.३ दिगो नेपालका लागि प्लास्टिकको पुनःप्रयोजन

क्षेत्र(हरू): शिक्षा, वातावरण

नेपालका धेरै स्थानहरूमा फोहोर जलाउने वा जथाभावी जमिनमा फ्याँक्ने गरिन्छ जसका कारण वायु, माटो र जल प्रदूषण भइरहेको छ। यस बानीमा परिवर्तन ल्याउनका लागि काभ्रे जिल्लामा कार्यरत पीसकोर शिक्षा स्वयंसेवक स्टिभनले आफ्नो विद्यालयमा पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) कार्यक्रमको शुभारम्भ गरे।

पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) सफा गरिएका प्लास्टिकका फोहोरलाई प्रयोग भइसकेका बोतलहरूमा कसिलो गरी खाँदोर बनाइन्छ जसको प्रयोग फर्निचर वा स्थायी संरचनाहरू निर्माण गर्न सकिन्छ। सन् २०२५ को

फेब्रुअरीदेखि सेप्टेम्बर महिनासम्म स्टिभन र उनका विद्यार्थीहरूले साप्ताहिक रूपमा पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) निर्माण कार्यशालाहरू सञ्चालन गरे। प्रत्येक शुक्रबार, २० देखि ८० जना विद्यार्थीहरू भेला भई पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) बनाउने, सङ्गीत सुन्ने र वातावरण संरक्षणका विषयमा ज्ञान हासिल गर्ने गर्दथे।

सेप्टेम्बर महिनामा स्टिभनका विद्यार्थीहरूले आफ्नो परियोजनालाई विद्यालयको हाता बाहिर विस्तार गरे। उनीहरूले नजिकका पसलहरूबाट प्लास्टिक सङ्कलन गरे र काभ्रेका अन्य पीसकोर स्वयंसेवकहरूलाई पनि सो प्रविधि सिक्न आमन्त्रित गरे ताकि उनीहरूले आ-आफ्ना विद्यालयहरूमा पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) कार्यक्रम सुरु गर्न सकून्। यस संयुक्त कार्यशालामा उनीहरूले पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) बाट टेबल र कुर्सीहरू निर्माण गरी ६० किलोग्रामभन्दा बढी प्लास्टिक व्यवस्थापन गरे। तत्पश्चात्, स्टिभनको विद्यालयको एक समूहले आफ्नो कार्यलाई अन्तर्राष्ट्रिय विज्ञान प्रतियोगितामा प्रदर्शन गर्यो जहाँ उनीहरूले रजत पदक प्राप्त गर्न सफल भए।

हाल विद्यार्थीहरू पूर्णरूपमा पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) को प्रयोग गरी बाहिरी कक्षाकोठा निर्माण गर्ने नयाँ लक्ष्यका साथ अघि बढिरहेका छन्। ३०० भन्दा बढी पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) तयार भइसकेको अवस्थामा, आफ्नो परिकल्पनालाई साकार पार्न आवश्यक ५०० सङ्ख्या पुऱ्याउने दिशामा उनीहरू उन्मुख छन्।

पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) सम्बन्धी कक्षाका क्रममा विद्यार्थीहरूसँग स्वयंसेवक स्टिभन।

पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) मा प्लास्टिक खाँदने विधि प्रदर्शन गर्दै एक विद्यार्थी ।

यो पहल काभ्रे जिल्लाका अन्य विद्यालयहरूमा पनि विस्तार भइरहेको छ । पीसकोर वातावरण स्वयंसेवक केलीले आफ्नो 'हेलोविन' उत्सवका क्रममा जम्मा भएका क्यान्डीका खोलहरूलाई पुनःप्रयोजन गर्न विद्यार्थीहरूलाई प्रोत्साहित गर्दै आफ्नै पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) परियोजना सुरु गरेकी छिन् । वातावरण स्वयंसेवक एलिसले पनि आफ्नो समुदायको आवश्यकता अनुसार ढाँचा मिलाई आफ्नो विद्यालयमा यस्तै पहल सुरु गर्ने योजना बनाएकी छिन् ।

विद्यार्थीहरूले आफ्नो कार्य र त्यसबाट प्राप्त देख्न सकिने नतिजाहरूप्रति ठूलो गर्व महसुस गरेका छन् । कक्षा ७ का छात्र तथा पहिलो पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) बनाउने आशिषले आफ्नो अनुभव यसरी बाँडे :

“पर्या-इँटा (इको-ब्रिक) हाम्रो समुदायमा विद्यमान प्लास्टिक प्रदूषणका लागि एक आदर्श समाधान हो । यसको माध्यमबाट हामी विभिन्न संरचनाहरू निर्माण गर्न सक्छौं, प्रदूषण कम गर्न सक्छौं र हाम्रो समुदायलाई सफा राख्न सक्छौं ।”

यस परियोजनामार्फत् विद्यार्थीहरूले आफ्नो समुदायको सरसफाइ मात्र गरिरहेका छैनन्, एक स्वच्छ र स्वस्थ नेपालका लागि फोहोरलाई स्रोतका रूपमा पुनर्विचार गर्न अरूलाई समेत प्रेरित गरिरहेका छन् ।

५.४ परिश्रमको फल : धरायसी पोषण उत्थानशीलताका लागि अमिलो जातका फलफूल रोपण

क्षेत्र : कृषि

मेहनती किसानहरूको गाउँमा तीन महिना बिताएपछि, पीसकोर खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवक एल र समुदायका किसानहरूले समुदायको पोषण आवश्यकता परिपूर्ति गर्न अमिलो जातका फलफूल रोप्ने परियोजना उपयुक्त हुने निष्कर्ष निकाले ।

उक्त क्षेत्रमा अमिलो जातका फलफूलको उत्पादन राम्रो हुन्छ र यो भिटामिन 'सी'को उत्तम स्रोत हो जुन आम नेपाली भोजनमा सहजै उपलब्ध हुँदैन । यो पोषक तत्वले शरीरमा आइरन तत्व सोस्न मद्दत गर्ने हुनाले, भिटामिन 'सी' युक्त खानेकुराको सेवनले नेपालको एक प्रमुख जनस्वास्थ्य समस्याका रूपमा रहेको रक्तअल्पता विरुद्ध लड्न सहयोग पुऱ्याउँछ । यसका अतिरिक्त धेरै बिरुवा रोप्ने क्षमता भएका किसानहरूका लागि सुन्तला र कागती बिक्री आगामी धेरै वर्षसम्म आयआर्जनको स्रोत बन्न सक्छ ।

तयार पारिएको खाडलमा माटो सुधार गर्ने विधिबारे किसानहरूलाई सिकाउन चित्रको प्रयोग गर्दै स्वयंसेवक एल र सरकारी सुपरिवेक्षक निराजन पौडेल ।

परियोजनालाई सहयोग गर्न एलले पीसकोर साझेदारी परियोजना (PCPP) अनुदानका लागि आवेदन दिई सो प्राप्त गरिन् । सुरुमा एलले गाउँ डुलि मानिसहरूले चाहेको सुन्तला र कागतीका बिरुवाको सङ्ख्या र नाम टिपिन् । सूची तयार भइसकेपछि, एलका सरकारी

सुपरिवेक्षक सिकन उत्सुक ३६ जना किसानहरूको समूहलाई सिकाउन मद्दतका लागि आए। माटो सुधार र रोप्ने स्थल छनौट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूबारे सिकदै गर्दा सहभागीहरूले आलोपालो गरी खाडल खने।

मनग्य फल उत्पादन गर्न, बिरुवाहरूलाई ठूलो मात्रामा पोषक तत्वयुक्त कम्पोष्ट मल आवश्यक पर्दछ। समुदायमा प्रशस्त मात्रामा फलफूलका बोटहरू भए पनि र तिनमा पातहरू हराभरा देखिए पनि तिनले धेरै फल दिने गरेका छैनन्। स्वस्थ र फल दिने बोटहरू उत्पादन गर्नका लागि कम्पोष्ट मल मिश्रित माटोले भरिएको गहिरो खाडलमा बिरुवा रोप्नु अपरिहार्य थियो।

समूहगत तालिममा प्रदर्शनीका लागि खाडल खन्न सघाउँदै किसान सिंहराज।

अमिलो जातको फलफूलको बिरुवा रोप्दै गरेका एक किसान।

एल र अन्य तालिम प्राप्त किसानहरूले समूहगत तालिममा उपस्थित हुन नसकेकाहरूका लागि उन्नत रोपण विधि सिकाउन व्यक्तिगत रूपमा सिकाए। कुल मिलाएर समूहले ५० जना किसानहरूलाई तालिम प्रदान गर्यो। तालिमपश्चात् किसानहरूले ६५५ वटा कलमी बिरुवाहरू रोपे।

यसका एक लाभग्राही किसान सिंहराज हुन्। उनले बाँझो छोडिएको गरागरा परेको पाखो बारीमा ८० वटा बिरुवा रोपे। उनको परिवार

त्यस बाँझो जग्गालाई अमिलो जातका फलफूलको बगैँचाका रूपमा नयाँ जीवन दिन पाउँदा उत्साहित थियो। एलले उनको जग्गाको भ्रमण गर्दा सिंहराजले तालिममा सिकेको विस्तृत रोपण विधिबाट आफू प्रेरित भएको बताए।

“आफ्नो परिवारको पोषण र जीविकोपार्जनमा दीर्घकालीन लगानी गर्न पाउँदा खुसी लागेको उनले बताए।”

यद्यपि यसको स्याहारसुसारमा निरन्तर कडा परिश्रम आवश्यक पर्नेछ। सिंहराज आफ्ना छोराछोरी र नातिनातिनाहरूले आफ्नो परिश्रमको फल फलाउन, बेचन र खान पाउने कुरामा उत्साहित छन्।

५.५ सकारात्मक प्रक्षेपण : कक्षाकोठामा प्रविधिको प्रवेश

क्षेत्र: शिक्षा

नेपालको मध्य पहाडी जिल्ला गोरखामा पीसकोर अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवकका रूपमा सेवा गर्दै टोमीले सन् २०२५ को अगस्टमा आफ्नो २७ महिने सेवा अवधि पूरा गरे। सन् २०२३ मा उनी विद्यालय आइपुग्दा त्यहाँ परम्परागत शिक्षण विधिहरू मुख्यतया कण्ठस्थ गर्नेमा निर्भर थियो। प्रायः विद्यार्थीहरू पाठमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुँदैनथे। फलस्वरूप विद्यार्थीहरूलाई परीक्षा र गृहकार्यमा कठिनाई हुने गर्दथ्यो।

टोमीका समकक्षी शिक्षकहरू सरिता म्याम र सञ्चिता म्याम विद्यार्थीहरूका लागि रोचक पाठहरू तयार पार्न चाहन्थे । टोमी र उनका समकक्षीहरूले मिलेर पोस्टर तथा खेलजस्ता शैक्षिक सामग्रीहरू समावेश गरी पाठ योजनाहरू तयार पारे । विद्यार्थीहरूले ती शैक्षिक सामग्रीहरू मन पराए तापनि तिनको निर्माण कार्य कठिन थियो । विद्यालयमा प्रयोग गर्न सकिने सामग्रीहरूको अभाव थियो, शैक्षिक सामग्री बनाउन धेरै समय लाग्थ्यो र कहिलेकाहीं ती सामग्रीहरू बिग्रने वा च्यातिने हुँदा पुनः बनाउनुपर्ने बाध्यता थियो ।

सेवा सुरु गरेको केही महिनापछि टोमीले विद्यालयको कार्यालयमा एउटा प्रोजेक्टर फेला पारे । उक्त प्रोजेक्टर नयाँजस्तै देखिन्थ्यो । प्रधानाध्यापकका अनुसार विद्यालयले तीन वर्षअघि नै उक्त प्रोजेक्टर खरिद गरेको भए तापनि उपकरणसम्बन्धी ज्ञानको अभावका कारण प्रयोगमा ल्याइएको थिएन । टोमीले सरिता र सञ्चिता म्यामलाई प्रोजेक्टर सञ्चालन गर्ने विधि सिकाए र उनीहरूले प्रोजेक्टरलाई एक शैक्षिक औजारका रूपमा प्रयोग गरी पाठहरू तयार पार्न थाले । यो विधिले धेरै समस्याहरूको समाधान गर्यो ।

इन्टरनेटमा पावरपोइन्ट पाठहरू भिडियोहरू र निर्देशनात्मक खेलहरूजस्ता अनगिन्ती डिजिटल शैक्षिक सामग्रीहरू उपलब्ध थिए । उनीहरूले ती सामग्रीहरू छिटो खोज्न वा बनाउन सक्थे र भविष्यमा प्रयोगका लागि सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्न सकिने हुँदा बिग्रने जोखिम पनि थिएन । साथै विद्यार्थीहरूले प्रोजेक्टरमार्फत् पढाइने पाठहरू धेरै मन पराए र कक्षामा निकै उत्साहपूर्वक सहभागी भए ।

कक्षा ४ को एउटा पाठ विशेष रूपमा स्मरणीय रह्यो । विद्यार्थीहरूलाई स्थानवाचक अव्ययहरू (prepositions of place, जस्तै: in, on, under आदि) बुझ्न निकै कठिन भइरहेको थियो । सरिता म्याम र टोमीले विद्यार्थीहरूलाई यससम्बन्धी एउटा गीत देखाए र विद्यार्थीहरूले उक्त गीत धेरै पटक अभ्यास गरे । त्यस पाठपछि विद्यार्थीहरूले हप्तौंसम्म त्यो गीत समूहमा गाइरहे । उनीहरूले स्थानवाचक अव्ययहरू राम्रोसँग बुझे र परीक्षामा पनि निकै राम्रो प्रदर्शन गरे ।

सक्रिय विद्यार्थी सहभागितामा मद्दत पुऱ्याउने प्रोजेक्टरको प्रयोग गरी कक्षा लिनै टोमीका समकक्षी शिक्षक ।

५.६ कास्की जिल्लामा रूपान्तरणकारी कम्प्युटर मर्मत तथा शिक्षा

क्षेत्र: शिक्षा/डिजिटल सिकाइ

कास्की जिल्लास्थित विद्यालयमा डिजिटल सिकाइ तथा तालिमका लागि खटिएका सूचना प्रविधि विज्ञ एवं पीसकोर रेस्पन्स स्वयंसेवक प्रशिलले आफ्नो आगमनको सुरुवातमै विद्यार्थीहरूको अपरिहार्य डिजिटल सीप विकासका अवसरहरूलाई सीमित गरिरहेको एक अभाव महसुस गरे । विद्यालयमा उपकरणसहितका दुईवटा कम्प्युटर प्रयोगशालाहरू भए तापनि करिब बाईस वटा कम्प्युटर मात्र सञ्चालन योग्य अवस्थामा थिए । धेरैजसो उपकरणहरू पार्टपुर्जा बिग्रिएर थन्किएका थिए भने अन्य केही सञ्चालनमा आउन कठिनाइ भइरहेका थिए । कम्प्युटर कक्षा सञ्चालन हुँदा विद्यार्थीहरू एउटै उपकरण आपसमा बाँड्नुपर्ने बाध्यतामा थिए । जसले गर्दा उनीहरूलाई व्यावहारिक अनुभव हासिल गर्न वा कम्प्युटर र यसका विविध कार्यप्रणालीहरूलाई गहिराइमा बुझ्न कठिनाइ भइरहेको थियो ।

डिजिटल सीप र कम्प्युटर साक्षरताको अभ्यास गर्दै पाँच कक्षाका विद्यार्थीहरू

आधुनिक शिक्षामा प्रविधिको महत्त्वलाई आत्मसात् गर्दै प्रशिल र उनका समकक्षीहरूले आवश्यक कदम चाल्ने निर्णय गरे । विद्यालयको लामो बिदाको समयमा विश्राम लिनुको सट्टा उनीहरूले विद्यालयका कम्प्युटर प्रयोगशालाहरूको पुनरुत्थानका निमित्त कैयौं हप्ता समर्पित गरे । उनीहरूले सामूहिक रूपमा बिग्रिएका प्रत्येक कम्प्युटरलाई सावधानीपूर्वक खोली परीक्षण गरे र सञ्चालन योग्य पार्टपुर्जाहरूलाई पुनः प्रयोग गरी नयाँ कार्यमूलक प्रणालीहरू तयार पारे । उनीहरूले भविष्यमा मर्मत गर्नका निमित्त खराब भएका पुर्जाहरूको सूची तयार पारे जसले हाल ती उपकरण मर्मत गरिरहेका स्थानीय प्राविधिकहरूलाई सघाउ पुऱ्याएको छ । साथै, उक्त टोलीले विन्डोजको नयाँ संस्करण इन्स्टल गरी प्रत्येक विद्यार्थीले नयाँ जस्तै लाग्ने स्वच्छ र भरपर्दो प्रणालीको अनुभव गर्न पाउने सुनिश्चित गरे ।

मर्मतसम्भारका अतिरिक्त प्रशिल र उनका समकक्षीहरूले विद्यालयको प्राविधिक पूर्वाधार सुदृढ पार्न पनि काम गरे । उनीहरूले प्रयोगशालाहरूलाई नेटवर्किङ गरी एउटामा भरपर्दो इन्टरनेट पहुँचको व्यवस्था गरे भने अर्को प्रयोगशालालाई अफलाइन शैक्षिक सर्भर राचेल (RACHEL) सँग जोडे जसमा विकिपिडिया, खान एकेडेमी र छोटा पाठ्यक्रम (Crash Course) जस्ता बहुमूल्य शैक्षिक स्रोतहरू उपलब्ध छन् ।

यसका परिणामहरू रूपान्तरणकारी देखिएका छन् । हाल पहिलो कम्प्युटर प्रयोगशालामा तेइस वटा र दोस्रोमा बाह्र वटा पूर्णरूपमा सञ्चालनयोग्य कम्प्युटरहरू उपलब्ध छन् । अब विद्यार्थीहरूले उपकरणहरू आपसमा बाँड्नु पर्दैन जसले गर्दा उनीहरूले कक्षाको पूर्ण चालीस मिनेट समय टाइपिङ अभ्यास, डक्युमेन्ट्स निर्माण र शैक्षिक स्रोतहरूको खोजीमा उपयोग गर्न पाएका छन् । स्वयंसेवक प्रशिलले विद्यार्थीहरूको टाइपिङ सीप सुधार गर्न ओपन टाइपर पनि इन्स्टल गरिदिएका छन् जसले उनीहरूको भविष्यको सिकाइ र वृत्ति विकासका लागि बलियो आधार प्रदान गरेको छ ।

यो सफलता सामूहिक कार्य र साझा सिकाइमा आधारित थियो । स्वयंसेवक प्रशिलले हार्डवेयर मर्मतसम्बन्धी आफ्नो अनुभव प्रयोग गरे भने उनका समकक्षीले सफ्टवेयरसम्बन्धी दखल्ल यो गदान गरे । उनीहरूले एक सन्तुलित साझेदारी कायम गरे जसले दुवैलाई एकअर्काबाट सिक्ने र सिकाउने अवसर प्रदान गर्‍यो । यस कार्यको दिगोपना सुनिश्चित गर्न प्रशिलले शिक्षकहरूलाई आधारभूत कम्प्युटर मर्मत, नेटवर्किङ र समस्या निवारण सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्दै आएका छन् । विद्यालय प्रशासनले पनि कम्प्युटरको रेखदेख र भावी मर्मतसम्भारका लागि आफ्नो वार्षिक बजेटको केही हिस्सा विनियोजन गर्न सहमति जनाएको छ ।

यस प्रगतिबाट उत्साहित भई प्रशिलले अब विद्युतीय प्रणालीको स्तरोन्नति र बाँकी रहेका कम्प्युटरहरूको मर्मतका लागि अनुदानको व्यवस्था गर्न पहल गरिरहेका छन् । उनका यी प्रयासहरूले ग्रामीण समुदायमा डिजिटल साक्षरता प्रवर्द्धन गर्ने तथा सबै विद्यार्थीका लागि दीर्घकालीन पहुँच र अवसर सुनिश्चित गर्ने पीसकोर/नेपालको प्रतिबद्धतालाई टेवा पुऱ्याएका छन् ।

५.७ अनन्त र त्यसभन्दा पर : कम्प्युटर प्रयोगशालाको सफलताको सूत्र

क्षेत्र: शिक्षा/डिजिटल सिकाइ

स्याङ्जा जिल्लामा अवस्थित जनज्योति माध्यमिक विद्यालय एक सरकारी विद्यालय हो जहाँ बालविकासदेखि कक्षा १२ सम्म करिब ३२० विद्यार्थी अध्ययनरत छन् भने २६ जना शिक्षक कार्यरत छन् । विद्यार्थीहरूको सिकाइ सहजीकरण गर्न र उनीहरूलाई भविष्यका लागि तयार पार्न विद्यालयले कक्षा ६-८ मा कम्प्युटर विज्ञानलाई ऐच्छिक विषयका रूपमा लागू गरेको थियो । यद्यपि विद्यार्थीहरूको सिकाइका आकाङ्क्षाहरू पूरा गर्न विद्यालयलाई सहयोगको आवश्यकता थियो । कम्प्युटर विज्ञान विषयका उद्देश्यहरूमध्ये विद्यार्थीहरूलाई सरकारी र निजी विद्यालयहरूबीचको खाडल पुर्न प्रेरित गर्नु तथा उनीहरूको ज्ञानको दायरालाई भौतिक परिवेशभन्दा बाहिर विस्तार गर्नु प्रमुख थिए ।

यी लक्ष्यहरू हासिल गर्न सघाउने उद्देश्यले पीसकोरले डिजिटल सिकाइ तथा तालिमका लागि पीसकोर रेस्पोन्स स्वयंसेवक एलिजाबेथलाई जनज्योति विद्यालयमा खटायो । सुरुमा स्थलगत निरीक्षण गर्दा एलिजाबेथले विद्यालयमा सत्र वटा कम्प्युटर जडान भएको पाइन् जसमध्ये पछिल्लो लट सन् २०२० मा खरिद गरिएको

सिर्जनशीलता र खोजको प्रवेशद्वार चहाउँदै विद्यार्थी तथा शिक्षकहरू

थियो। विद्यार्थी सङ्ख्याको तुलनामा कम्प्युटरहरूको यो सङ्ख्या अपर्याप्त थियो जसले गर्दा विद्यार्थीहरूले कम्प्युटर आपसमा बाँड्नुपर्ने बाध्यता थियो। यसले गर्दा केही विद्यार्थीले मात्र किबोर्डमा बढी समय बिताउने र अरूचाहिँ सहभागी हुनुको साटो हेरेर मात्र बस्ने अवस्था सिर्जना भएको थियो।

साथै यी कम्प्युटरहरू नेटवर्कमा जोडिएका थिएनन् जसले गर्दा फाइल आदानप्रदान गर्न वा विभिन्न कम्प्युटरहरूबीच सञ्चार गर्न सम्भव थिएन। हरेक दिन विद्यार्थीहरूले कम्प्युटर खोल्थे, तोकिएको कार्य गर्थे र अन्त्यमा आफ्नो काम (फाइल) मेटाएर कम्प्युटर बन्द गर्थे। पुनरावृत्तिले बानीको विकास गर्छ; तसर्थ, यो दिनचर्याले विद्यार्थीहरूलाई एक सत्रपछि नै आफ्नो काम मेटाउन सिकाइरहेको थियो। हस्तलिखित र टाइप गरिएका कामबीचको एउटा महत्त्वपूर्ण भिन्नता भनेको कम्प्युटरले सम्पादनमा सहजता प्रदान गर्नु र तत्काल टिपोट गर्न सकिने सुविधा हो। यदि केही पनि सुरक्षित (save) गरिएन भने कम्प्युटर केवल स्क्रिनसहितको किबोर्डमा मात्र सीमित हुन पुग्छ।

आफ्ना समकक्षीहरूसँग सहकार्य गर्दै एलिजाबेथले प्रस्तावना लेखिन् र यी चुनौतीहरू पार गर्न थप तेह्र वटा कम्प्युटर तथा नेटवर्किङ उपकरण खरिदका लागि अनुदान प्राप्त गरिन्। तेह्र वटा नयाँ कम्प्युटर थपिएपछि विद्यार्थीहरूले आपसमा बाँड्नु नपर्ने गरी कक्षाको पूरा समय कम्प्युटरसँग अन्तरक्रिया गर्न सक्षम भए। अधिकांश विद्यार्थीको घरमा कम्प्युटरको पहुँच नभएकोले विद्यालयमा यसको सङ्ख्या बढाउनु अपरिहार्य थियो।

यसका अतिरिक्त अनुदान रकमको उपयोग गर्दै एलिजाबेथले कम्प्युटरहरूका लागि नेटवर्क निर्माण गरिन्, जसले विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो काम नेटवर्क ड्राइभमा सेभ गर्न र पछि नेटवर्कमा रहेको जुनसुकै कम्प्युटरबाट पनि त्यसलाई पहुँच गर्न सक्षम बनायो। यो नयाँ क्षमताले विद्यार्थी तथा कर्मचारीहरूमा डिजिटल फाइलहरूप्रति सचेत

रहन र कम्प्युटरसम्बन्धी कार्यप्रतिको दृष्टिकोणमा परिवर्तन ल्याउन सिकायो।

यस परियोजना र एलिजाबेथको कार्यको परिणामस्वरूप, जनज्योति माध्यमिक विद्यालयका कर्मचारीहरूले आफ्नो कम्प्युटर विज्ञानसम्बन्धी परिकल्पनालाई साकार पार्न आवश्यक प्रमुख उपकरण र तालिम प्राप्त गरे। विद्यार्थी र कर्मचारी दुवैले महसुस गरे कि कम्प्युटर इन्टरनेटमा खोज्ने माध्यम मात्र होइन बरु यो विश्व र भविष्यतर्फ लैजाने प्रवेशद्वार हो।

५.८ एक पटकमा एक क्लिक : कक्षाकोठामा कम्प्युटरसम्बन्धी आत्मविश्वास अभिवृद्धि

क्षेत्र: शिक्षा

अङ्ग्रेजी शिक्षण (TEFL) स्वयंसेवक टोपर जब पहिलो पटक स्याङ्जा जिल्लास्थित आफ्नो कार्यस्थलमा आइपुगे तब उनलाई त्यहाँ के अपेक्षा गर्ने भन्ने यकिन थिएन। विद्यालयमा एकदमै नयाँ कम्प्युटर प्रयोगशाला र अधिल्लो स्वयंसेवकको कार्यकालमा प्राप्त लुमा (Looma) उपकरण देख्दा उनी छक्क परे। लुमा नेपालमै आधारित एक डिजिटल उपकरण हो जसले पाठ्यपुस्तकको पाठ्यक्रमलाई प्रोजेक्ट गर्छ र यसमा टेडटक्स (Ted Talks), ई-पाठ, शब्दावली खेललगायतका स्रोतहरूको विशाल पुस्तकालय सङ्ग्रहित हुन्छ। यद्यपि, कम्प्युटर प्रयोगशाला र लुमा उपकरण दुवै धेरै हदसम्म प्रयोगविहीन अवस्थामा थिए।

विद्यालयका अधिकांश शिक्षकहरू योग्य र दशकौँको अनुभव सँगालेका भए तापनि सिकाइका माध्यमका रूपमा डिजिटल स्रोतहरूको प्रयोग गर्नमा सहज थिएनन् किनभने उनीहरूलाई यस्ता उपकरणबारे ज्ञान वा तालिमको अभाव थियो। विद्यार्थीहरूसँग पनि

मोबाइल फोनबाहेक अन्य डिजिटल साधनको प्रयोगमा निकै सीमित अनुभव थियो र मोबाइल पनि प्रायः अनलाइन गेम खेलन र सामाजिक सञ्जाल चलाउनमा मात्र प्रयोग हुन्थ्यो ।

लुमा उपकरणको प्रयोग गरी कक्षा सहजीकरण गर्दै स्वयंसेवक टोपर

पीसकोरको डिजिटल लोन कार्यक्रममार्फत स्वयंसेवक टोपरले राचेल (RACHEL) उपकरण प्राप्त गर्न सफल भए । यो अर्को यस्तो डिजिटल सिकाइ उपकरण हो जुन वाइफाइ सुविधाबिना नै कुनै पनि डिजिटल डिभाइससँग कनेक्ट हुन सक्छ । उनले विद्यार्थी र शिक्षकहरूलाई यो उपकरण कसरी प्रयोग गर्ने भनेर सिकाउन शिविरहरू सञ्चालन गरे जसले विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको आधारभूत पाठ्यक्रमभन्दा धेरै परका स्रोतहरू प्रदान गरेको छ । अन्तरक्रियात्मक विश्व मानचित्र र विश्वभरका कथाका किताबदेखि लिएर टाइपिङ अभ्यास र गणितीय हाजिरीजवाफसम्मका सामग्रीमार्फत् राचेलले टोपरका विद्यार्थीहरूको ज्ञानको दायरालाई अग्ला हिमालयहरूभन्दा निकै परसम्म फराकिलो बनाएको छ । यो प्रविधिले विद्यालय समुदायलाई डिजिटल आत्मविश्वास बढाउन मात्र मद्दत गर्दैन, यसले हाम्रो विश्वप्रतिको विद्यार्थीहरूको जिज्ञासालाई पनि प्रवर्द्धन गर्छ ।

लुमा उपकरणको हकमा उनका समकक्षीहरू यसको प्रयोग विधि सिक्न उत्सुक थिए । उनले पुनर्ताजगी तालिम दिएपछि यो उपकरण चलाउन कति सहज र स्वाभाविक रहेछ भन्ने थाहा पाएर समकक्षीहरू चकित परे । शिक्षकहरू बीस मिनेटभन्दा कम समयमै यो उपकरण चलाउन पोख्त भए र अहिले यसलाई साप्ताहिक रूपमा प्रयोग गरिरहेका छन् ।

यस कार्यको फलस्वरूप ओझेलामा परेका कम्प्युटर प्रयोगशाला र लुमा उपकरण अहिले दैनिक प्रयोग हुने स्रोतका रूपमा स्थापित भएका छन् । विद्यार्थीहरू दुवै साधन सहजतापूर्वक प्रयोग गर्न सक्षम

भएका छन् भने शिक्षकहरू पनि यसमा थप अभ्यस्त हुँदै गइरहेका छन् । विद्यार्थीहरूले एक्काइसौं शताब्दीका लागि आवश्यक सीपहरू सिक्निरहेका छन् र डिजिटल सिकाइ उपकरणहरूसँगको आत्मविश्वास बढाइरहेका छन् । तालिम र उपकरणहरूको प्रयोगले कक्षाकोठाहरूलाई अन्तरक्रियात्मक सिकाइ थलोमा परिणत गरिदिएको छ जसले विद्यार्थीहरूलाई डिजिटल माध्यमबाट आफ्नो सिकाइको नेतृत्व आफैं लिन प्रोत्साहित गर्छ । जिल्लामा यसरी नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न पाएकोमा विद्यालय परिवार खुसी छ ।

५.९ खुर्सानी खेती : विद्यालय शिक्षा कार्यक्रमको पुनरुत्थान

क्षेत्र: शिक्षा

कास्की जिल्लाको एक विद्यालयमा खटिएकी अङ्ग्रेजी शिक्षण (TEFL) स्वयंसेवक पेस्ली जब पहिलोपटक विद्यालय पुगिन्, त्यहाँ विद्यार्थीहरूको वृत्ति विकासका लागि खासै धेरै अवसरहरू उपलब्ध थिएनन् । स्थानीय समुदाय आयश्रोतका लागि कृषिमा निर्भर छ तथापि धेरै विद्यार्थीहरू शिक्षा लिन नजिकैको सहर जान्छन् । यसले गर्दा उनीहरू परिवारबाट टाढा बस्नुपर्ने बाध्यता त छँदैछ साथै निजी विद्यालयको शुल्कका कारण विद्यमान आर्थिक बोझमा थप चाप परेको छ । यो परिस्थिति र प्रवृत्तिले युवा पुस्तालाई समुदायले प्रदान गर्न सक्ने अवसरहरूमा न्यूनीकरण गरिरहेको छ ।

गणित शिक्षिका इन्दिरा बाल्यकालमा विद्यार्थीका रूपमा अध्ययन गर्दादेखि नै यस विद्यालय समुदायको एक हिस्सा रहिआएकी छिन् । त्यस समयमा विद्यालयको कृषि कार्यक्रम अन्तर्गत माछापोखरी,

स्वयंसेवक पेस्ली र उनका समकक्षी इन्दिरा बगैँचामा विद्यार्थीहरूलाई खुर्सानी रोप्ने तरिका सिकाउदै

धानखेत तथा फलफूल र तरकारी बगैँचाजस्ता सुविधाहरू उपलब्ध थिए । यद्यपि जब विद्यालयको नयाँ भवन निर्माण भयो र वरपरको क्षेत्र विकास भयो, ती सुविधाहरू मासिए र कृषि कार्यक्रमलाई पाठ्यक्रमबाट हटाइयो ।

हाल सोही विद्यालयमा शिक्षिका रहेकी इन्दिरालाई पेस्लीसँगै विद्यालयको इको-क्लबको प्रमुख नियुक्त गरियो । उनले विद्यालय बगैँचाको स्थापनामार्फत् कृषि कार्यक्रमको पुनरुत्थानका लागि एक

ग्रिनहाउस (टनेल) का लागि आर्थिक सहयोग जुटाउन सम्भव भयो । यसअघि पीसकोरको अनुदान सहयोगमा विद्यालय परिसरमा एउटा ग्रिनहाउस स्थापना भइसकेको थियो । पुनरुत्थान गरिएको यस कार्यक्रममार्फत विद्यार्थीहरूले बाली लगाउने, रेखदेख गर्ने र भित्र्याउने सम्बन्धी व्यावहारिक सीपहरू सिक्न थालेका छन् । यसले उनीहरूलाई व्यावहारिक अनुभव प्रदान गरेको छ, जुन उनीहरूले भविष्यमा कृषि वा अन्य जुनसुकै क्षेत्र रोजे पनि एउटा सम्पत्तिका रूपमा रहनेछ । विद्यालयका १३० विद्यार्थीमध्ये १०० भन्दा बढीले कृषि कार्यक्रममा सक्रिय सहभागिता जनाएका छन् ।

प्रधानाध्यापक दीपकका अनुसार विद्यालय बगैँचाले “विद्यार्थीहरूलाई व्यावहारिक सिकाइका थप अवसरहरू प्रदान गर्दछ,” जसले पाठ्यपुस्तकमा आधारित सिकाइलाई प्राथमिकता दिने शिक्षा प्रणालीमा यसलाई एक बहुमूल्य सुविधा बनाएको छ । यो कार्यक्रमले विद्यार्थीहरूलाई उत्तम कृषि अभ्यासहरूबारे शिक्षित गराउँदछ, स्थानीय कृषक समुदायसँग विद्यालयको सम्बन्ध सुदृढ बनाउँदछ र विद्यालयका पहलहरूका लागि दिगो आयश्रोत सिर्जना गर्दछ ।

५.१० स्मार्ट प्रविधिद्वारा विद्यालय सहभागिता र परीक्षाको नतिजामा सुधार

क्षेत्र: शिक्षा

पीसकोर अङ्ग्रेजी शिक्षण (TEFL) स्वयंसेवक सिङ्नीले गोरखा जिल्लाको उच्च हिमाली भेगमा अवस्थित एक दुर्गम गाउँमा सेवा गरिन् । उनले सन् २०२५ को जुलाईमा आफ्नो २७ महिने सेवा अवधि पूरा गरिन् । सो क्षेत्रका अन्य धेरै विद्यालयहरूले जस्तै, उनले काम गरेको विद्यालयले पनि गुणस्तरीय शिक्षाका लागि सीमित विद्युत् आपूर्ति, शैक्षिक सामग्रीको अभाव र आधुनिक डिजिटल

विद्यालयको नयाँ प्रविधिलाई ऊर्जा प्रदान गर्न सोलार प्यानलहरूको जडान

महत्त्वपूर्ण अभियन्ताका रूपमा भूमिका निर्वाह गर्दै आएकी छिन् । उनले बगैँचा कार्यक्रमलाई विद्यालयको दिगो आयश्रोत विकास गर्ने अवसरका रूपमा पहिचान गरिन् र विद्यालयलाई नगरपालिकाको कृषि शाखा प्रमुखसँग जोड्ने काम गरिन् ।

कृषि शाखा प्रमुख, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक सङ्घबीचको सहकार्यले स्थानीय सरकारबाट दोस्रो

उपकरणहरूमा पहुँचको कमीजस्ता प्रणालीगत अवरोधहरूको सामना गरिरहेको छ । कक्षाकोठाहरू प्रायः विद्यार्थीले खचाखच भरिएका, अँध्यारा र आर्थिक अभाव झेलिरहेका हुन्छन् ।

साथै, सिकाइ मुख्यतया पाठ्यपुस्तकमा आधारित भएकाले अन्तरक्रियात्मक र विद्यार्थी केन्द्रित सिकाइ अभ्यासका लागि एकदमै कम स्थान छ । यी अवस्थाहरूले विद्यार्थी र शिक्षकहरूलाई प्रविधिको प्रयोग र वातावरणीय सचेतनाजस्ता आधुनिक क्षमता विकासका सीपहरू हासिल गर्न कठिन बनाएका थिए ।

यी चुनौतीहरूको सामना गर्न उनले आफ्ना प्रधानाध्यापक रामकृष्ण सर र शिक्षकहरूको एक समितिसँग मिलेर स्मार्ट लर्निङ एन्ड

“

माध्यमिक तहको परीक्षाको नतिजामा कम्तीमा २० प्रतिशतले सुधार आएको छ र कक्षाकोठाहरूमा अब दैनिकजसो पूर्ण उपस्थिति देखिन्छ ।

”

थियो ।

परियोजना समुदायमा आधारित र दिगो होस् भन्ने सुनिश्चित गर्न, उनले र उनका समकक्षीले विद्यार्थी, विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षकहरूसँग धेरैपटक पृष्ठपोषण सत्रहरू सञ्चालन गरे । उनीहरूले कुन विषयवस्तु सबैभन्दा उपयोगी हुन्छ र त्यसलाई विद्यालयको पाठ्यक्रममा कसरी एकीकृत गर्ने भन्नेबारे सुझावहरू सङ्कलन गरे । एसएलएसएस (SLSS) परियोजनाको सुरुवात भएदेखि विद्यार्थीहरूको सहभागिता उल्लेख्य रूपमा बढेको छ । शिक्षकहरूका अनुसार पहिले कक्षामा बोल्न लजाउने विद्यार्थीहरू अहिले स्मार्ट बोर्डको प्रयोग गरेर समूहगत परियोजनाहरू आत्मविश्वासका साथ प्रस्तुत गरिरहेका छन् ।

पहिले विद्यार्थीहरू अँध्यारो कोठामा सानो स्क्रिनमा पाठ हेर्थे । परियोजनापछि कक्षा आकर्षक र ऊर्जावान् बनेको छ ।

सस्टेनेबल सोलुसन्स (SLSS) परियोजना कार्यान्वयन गरिन् । युएसएआईडी (USAID) र नगरपालिकाका पदाधिकारीहरूको उदार अनुदान सहयोगमा विद्यालय सोलारबाट चल्ने जेनेरेटर, अद्यावधिक सोलार प्यानलहरू र तीनवटा नयाँ स्मार्ट बोर्डहरूले सुसज्जित भयो ।

यी उपकरणहरूले शिक्षकहरूलाई थप गतिशील, दृश्यमूलक र सहभागितामूलक ढङ्गले पाठहरू पढाउन सक्षम बनाए । यस परियोजनामा विद्यार्थी र शिक्षकहरूका लागि डिजिटल साक्षरतासम्बन्धी कार्यशालाहरू समावेश हुनुका साथै वातावरणीय हासजस्ता विषयहरूलाई कक्षाकोठाको शिक्षणमा एकीकृत गरिएको

यसका अतिरिक्त वातावरणीय सचेतना पनि व्यापक रूपमा बढेको छ । विद्यार्थीहरूले विद्यालयमा प्लास्टिकको प्रयोग घटाउन अग्रसरता लिएका छन् र हरेक शुक्रबार विद्यालयव्यापी सरसफाइ कार्यक्रम आयोजना गरेका छन् । स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरूले यसलाई खुसी र चासोका साथ हेरेका छन् र नगरपालिकाका अन्य विद्यालयहरूमा पनि यो परियोजना विस्तार गर्ने योजना बनाइरहेका छन् । थप शिक्षकहरूलाई तालिम दिने र अझ बढी सुलभ सिकाइ सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने योजनाका साथ एसएलएसएस (SLSS) ले शिक्षक र विद्यार्थी दुवै माझ थप अन्तरसम्बन्धित, सहभागी र सचेत सिकारुहरूको पुस्ता निर्माणको जग बसाल्दैछ ।

५.११ थप मौरीको माग ! लमजुडमा मौरीपालन र मह उत्पादनको प्रवर्द्धन

क्षेत्र: कृषि

पीसकोर खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवक माइकल जब लमजुड जिल्लाको ग्रामीण भेगस्थित आफ्नो समुदायमा डुलिरहेका हुन्छन्, उनलाई मौरीहरूसँग जम्काभेट हुने अपेक्षा हुन्छ। त्यहाँ जताततै मौरीहरू भेटिन्छन्; उद्देश्यपूर्ण गुन्जायमान घरहरू र फूलहरूका बीचमा नाचिरहेका मौरीहरू। गण्डकी प्रदेशका पहाडहरूमा अवस्थित उनको समुदायमा विगत केही समयदेखि मौरीपालन गरिँदै आएको छ, यद्यपि यसमा संलग्न व्यक्तिहरूले हासिल गरेको सफलताको स्तर भने भिन्न-भिन्न छ। मौरीपालनमा रहेको ज्ञान र रुचिको विविधताले गर्दा केही कृषकहरू अन्यको तुलनामा निकै सफल भएका छन्।

कार्यस्थलमा पुगेको सुरुवाती केही हप्तामै उनलाई स्पष्ट भयो कि मौरीपालन समुदायका सदस्यहरूको प्राथमिकतामा पर्ने विषय हो। मौरीपालनको दक्षतामा भिन्नता भए तापनि यो आयआर्जनमूलक कार्य तथा जलवायु-मैत्री कृषि अभ्यासप्रतिको अभिरुचि समुदायमा निकै उच्च छ र यसले धेरैको ध्यानाकर्षण गरेको छ।

समुदायका सदस्यहरू र सरोकारवालाहरूसँगको दैनिक अन्तरक्रियाका क्रममा माइकलले थाहा पाए कि उक्त समुदायलाई स्थानीय क्षेत्रभित्र मौरीपालन पकेट क्षेत्रका रूपमा तोकिएको रहेछ। यस्तो पहिचान भए तापनि समुदायका सदस्यहरूले यो कुरा स्वीकार गर्न ढिलाइ गरेनन् कि उनीहरूसँग सफल मौरीपालक बन्नका लागि

मौरीपालन प्रशिक्षणका क्रममा कृषकहरू।

केही सीप र सामग्रीहरू त छन्, तर उनीहरूको क्षमतामा सीमितताहरू पनि विद्यमान छन्।

आवश्यकता र अवसरको पहिचान गरिसकेपछि माइकल र दुई जना विशेषज्ञ अगुवा मौरीपालक कृषकहरू हीरा सिंह र लालबहादुरले समुदायमा रहेको मौरीपालन सीपको अभावलाई सम्बोधन गर्न एउटा योजना तर्जुमा गरे। स्थानीय कृषक सहकारी, अगुवा कृषकहरू, स्थानीय सरकारका कृषि संयोजक/सरकारी सुपरिवेक्षक र माइकलले मिलेर समुदायका सदस्यहरूलाई आवश्यक पर्ने सीप र सामग्रीहरूको पहिचान तथा सङ्कलन गर्न थाले।

माइकलका सरकारी सुपरिवेक्षक जो स्वयम् एक विशेषज्ञ मौरीपालक हुन्। उनले तालिम कार्यक्रमको सह-सहजीकरण गर्न तथा समुदायका सदस्यहरूका लागि दुईदिने सैद्धान्तिक कक्षा सञ्चालन गर्न सहमति जनाए।

तालिमको दौरान ल्याइएका मौरीका घरहरू

तालिममा मौरीका घारहरूको परिचय, मौरीको मौसमी व्यवहार, घारको मर्मतसम्भार तथा विभिन्न प्राविधिक सीपहरू जस्तै, घार विभाजन गर्ने, घारहरू एकीकरण गर्ने र सुख्खा मौसमका लागि मौरीको आहार (bee candy) बनाउने विधिहरू समावेश थिए। अन्तिम दिन अगुवा कृषकहरूको मार्गदर्शनमा खेतबारीमै गएर मौरीका घारहरूको निरीक्षण गर्ने व्यावहारिक अभ्यास गराइएको थियो।

मौरीको घारलाई सही तरिकाले चलाउने र निरीक्षण गर्ने विधि प्रदर्शन गर्दै स्वयंसेवक माइकल

स्थलगत अभ्यासका क्रममा समुदायका सदस्यहरूले आफूसँग पहिलेदेखि नै भएको र भर्खरै आर्जन गरेको सीप प्रदर्शन गर्न सक्षम भए भने उनीहरूले अगुवा कृषकहरूबाट व्यक्तिगत निर्देशन पनि प्राप्त गरे। पीसीपीपी (PCPP) अनुदान कार्यक्रममार्फत् दाताहरूको उदार सहयोग र समुदायका सदस्यहरूको योगदानबाट सञ्चालित यो कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि टोलीले ५० वटा मौरीसहितका घार र १५० वटा खाली घार, व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्री तथा उत्कृष्ट अभ्यासलाई प्रवर्द्धन गर्ने विभिन्न औजारहरू वितरण गर्‍यो।

यसको समापनमा, यस परियोजनाले समुदायका २८ जना सदस्यहरूलाई प्रशिक्षित गराई उनीहरूको सीप, आत्मविश्वास र मौरीपालकका रूपमा उनीहरूको महत्वाकाङ्क्षालाई थप विकास गरेको छ। तालिमले समुदायव्यापी रूपमा सीप बाँड्ने कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्यो र कृषकहरूलाई आवश्यक पर्दा सहयोग माग्ने तथा अरूलाई सहयोग प्रदान गर्ने माध्यम उपलब्ध गरायो।

५.१२ रणनीतिक फलफूल तथा नट रोपणमार्फत् पोषण प्रवर्द्धन

क्षेत्र : कृषि तथा स्वास्थ्य

बिरुवाहरूको आगमन

म्याग्दी जिल्लाको ग्रामीण भेगस्थित आफ्नो समुदायमा खाद्य विविधता मूल्याङ्कन सञ्चालन गर्ने क्रममा, पीसकोर खाद्य सुरक्षा

स्वयंसेवक ज्याकले एउटा चिन्ताजनक कुरा देखे। “के तपाईंले पछिल्लो हप्ता सुन्तला, स्याउ, किवी, नासपाती, नट (गुदीदार फल लाग्ने) वा बीउमध्ये कुनै खानेकुरा खानुभयो?” भनेर उनले पटक-पटक सोधे। जवाफ सधैं एउटै आउँथ्यो, “अहं, हाम्रो गाउँमा ती कुरा पाइँदैनन्।” उनको समुदायमा ताजा र स्थानीय फलफूल तथा नटहरूको पहुँचको अभाव स्पष्ट देखिन्छ। लामो समयसम्म भिटामिनको कमी हुँदा स्वास्थ्य समस्याहरू निम्तिन सक्छन्। विशेष गरी शारीरिक विकासको क्रममा रहेका साना बालबालिकाहरूमा यसको असर बढी पर्छ।

“

यस परियोजनाले समुदायका २८ जना सदस्यहरूलाई प्रशिक्षित गराई उनीहरूको सीप, आत्मविश्वास र मौरीपालकका रूपमा उनीहरूको महत्वाकाङ्क्षालाई थप विकास गरेको छ। तालिमले समुदायव्यापी रूपमा सीप बाँड्ने कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्यो र कृषकहरूलाई आवश्यक पर्दा सहयोग माग्ने तथा अरूलाई सहयोग प्रदान गर्ने माध्यम उपलब्ध गरायो।

”

आफ्ना समकक्षीहरूसँग मिलेर काम गर्दै, ज्याकले निष्कर्ष निकाले कि समुदायका सदस्यहरूलाई फलफूल तथा नटका बिरुवाहरू

वितरण गर्दा यो चुनौती सामना गर्न मद्दत पुग्न सक्छ।

यद्यपि प्रस्तावित समाधान जति सरल देखिन्थ्यो, त्यति थिएन। समुदायले उच्च उचाइ, खराब जलवायु र कमजोर माटोको उर्वराशक्ति

भरवरी रोपिएको बिरुवाको पछाडि गर्वका साथ उभिएका स्वयंसेवक ज्याक र एक कृषक

जस्ता जटिल भौतिक अवस्थाहरूको सामना गरिरहेको छ। समुदायले यसअघि पनि फलफूलका बिरुवाहरू प्राप्त गरेको थियो तर तीमध्ये अधिकांशले फल दिन सकेनन्। वितरण गरिएका बिरुवाहरूको दिगो खेतीका लागि प्रतिरोधी प्रजाति र जातहरूको छनोट महत्त्वपूर्ण थियो। पोसिलो खानेकुरामा पहुँच बढाउन फलफूल र नटका बिरुवा वितरण गर्नु समाधानको एक पाटो मात्र थियो। यो समस्या समाधान गर्न कुन प्रजाति प्रयोग गर्ने भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्नु अत्यन्तै महत्त्वपूर्ण थियो। उनले समुदायका सदस्यहरूलाई उनीहरू कुन फलफूल खान मन पराउँछन् र के खेती गर्न चाहन्छन् भनी सोधे। उनले स्थानीय वातावरणमा सबैभन्दा उपयुक्त जातहरू पहिचान गर्न स्थानीय सफल फलफूल उत्पादकहरू, नगरपालिकाका कृषि निर्देशक र नेपालको फलफूल तथा नट विकास केन्द्रहरूसँग सहकार्य गरे। अन्ततः स्याउ, नासपाती, किवी र ओखरका बिरुवा वितरण गर्नु सबैभन्दा प्रभावकारी हुने ठहर गरियो। प्रत्येक प्रजातिका त्यस्ता जातहरू छनोट गरियो जुन कम चिसो वातावरण र स्थानीय माटोको अवस्था सुहाउँदा थिए।

पीसकोरका कर्मचारी र नेपालको राष्ट्रिय फलफूल तथा नट विकास केन्द्रसँग सहकार्य गर्दै उनले बिरुवाहरू अर्डर गरे र तिनलाई आफ्नो समुदायसम्म ढुवानी गराए। बिरुवा वितरणका क्रममा उनले र उनका समकक्षीहरूले समुदायका सदस्यहरूलाई रोपण र हेरचाह गर्ने विधिबारे सिकाउनुका साथै रोपणका चरणहरू, मौसमी व्यवस्थापन, माटो सुधार, सिँचाइ, ग्राफिटड (कलमी), एयर लेयरिड (गुटी) र एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (IPM) जस्ता विषयहरू समेटिएको जानकारीमूलक पम्प्लेट पनि वितरण गरे। उनीहरूले स्थानीय समुदायमा ५६० भन्दा बढी बिरुवा वितरण गरे जसलाई पाँच फरक गाउँका ६७ जना व्यक्तिहरूले रोपे। यो व्यापक वितरण निकै सफल भयो र यसले भविष्यमा समुदायको खाद्य विविधता बढाउने नयाँ बालीहरू उपलब्ध गराएको छ। समुदायका सदस्यहरू उत्पादन उपभोग गर्न उत्साहित छन् र उत्पादकत्व बढाउन आफ्ना बिरुवाहरूको हेरचाह गर्न प्रेरित भएका छन्। धेरै कृषकहरूले आफ्ना बिरुवाहरूमा ग्राफिटड र एयर लेयरिड गर्न रुचि देखाएका छन्, जसले भविष्यमा गाउँमा हुने रोपणलाई थप प्रोत्साहन गर्नेछ। सन् २०२५ को अगस्टमा आफ्नो २७ महिने सेवा अवधि पूरा गरेकाले उनले आफ्नो श्रमको फल तत्काल देख्न पाउने छैनन् तर कुनै दिन फर्केर आउँदा ती रूखहरूले उत्पादन दिइरहेको देख्ने आशा राखेका छन्।

५.१३ आइर्विनो कार परियोजनाद्वारा विद्यार्थीहरूको स्टेम (STEM) सीप विकास

क्षेत्र(हरू) : शिक्षा

आइर्विनो कार परियोजनाको शुभारम्भ !

स्याङ्जा जिल्लामा पीसकोर शिक्षा अङ्ग्रेजी शिक्षण स्वयंसेवक न्याटलीको प्रत्यक्ष निगरानीमा कक्षा ९ देखि १२ सम्मका दश जना विद्यार्थीहरूको समूहले विद्यालयको ५०औं वार्षिकोत्सव समारोहमा आफ्नो नवप्रवर्तन र सामूहिक कार्यको प्रदर्शन गर्दै विद्यालयको पहिलो आईवीनो कार परियोजना सफलतापूर्वक सम्पन्न गरे। आईवीनो (Arduino) माइक्रो-कन्ट्रोलरहरूको प्रयोग गर्दै कोडिङ, सर्किट निर्माण र इन्जिनियरिङमा व्यावहारिक अनुभव प्रदान गरी आधुनिक प्रविधिसँग विद्यार्थीहरूको आत्मीयता बढाउन यो परियोजना डिजाइन गरिएको थियो।

प्रविधिको पहुँच सीमित रहेको ग्रामीण क्षेत्रमा विद्यार्थीहरूको सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) सीपलाई सुदृढ पार्न समुदायद्वारा पहिचान गरिएको आवश्यकताबाट यो विचारको उत्पत्ति भएको हो। विभिन्न कार्यशालाहरू मार्फत् विद्यार्थीहरूले प्रमुख इलेक्ट्रोनिक कम्पोनेन्टहरू पहिचान गर्न, आईवीनो कोड लेख्न र सर्किटहरू डिजाइन गर्न सिके। प्रारम्भमा पीसकोर स्वयंसेवक तथा विद्यालयका कम्प्युटर र विज्ञान शिक्षकहरूद्वारा निर्देशित हुँदै विद्यार्थीहरूले आधारभूत कोडिङ अभ्यासदेखि पूर्णरूपमा सञ्चालित, रिमोट-कन्ट्रोल कारहरू जडान गर्नेसम्मको प्रगति हासिल गरे।

परियोजनाको सफलताका बाबजुद यो चुनौतीरहित भने थिएन। विद्यालयको वार्षिकोत्सवको बिहान प्रमुख अतिथिको आगमन हुनुभन्दा ठीक अघि एक विद्यार्थीले संयोगवश टेबलबाट कार खसाल्दा केही कम्पोनेन्टहरू टुट्न पुगे। यद्यपि यो एक अप्रत्याशित बाधा थियो। टोलीले कार्यक्रमलाई सुचारु रूपमा अघि बढाउन तत्काल कदम चाल्यो। समारोहमा बाँकी रहेको कार सफलतापूर्वक प्रदर्शन गरियो जसले विद्यार्थी, शिक्षक र समुदायका सदस्यहरूबाट समानरूपमा प्रशंसा बटुल्यो। तत्पश्चात्, बिग्रिएको कार मर्मत गरियो र त्यसपछिका दिनहरूमा दुवै कार पूर्णरूपमा सञ्चालनमा आए।

अर्को चुनौती तब उत्पन्न भयो जब विद्यालयका कम्प्युटर शिक्षक तथा प्रमुख प्रशिक्षकले परियोजनाको मध्यमा पारिवारिक आपत्कालीन कारणले अचानक जानुपर्ने भयो। यसका बाबजुद विद्यार्थीहरूले न्याटलीको मार्गदर्शनमा आफ्नो कामलाई निरन्तरता दिँदै उल्लेखनीय आत्मनिर्भरता र सामूहिक भावना प्रदर्शन गरे। उनीहरूले निर्धारित समयमा सबै उद्देश्यहरू पूरा गरे र आफ्नो प्राविधिक क्षमतामा आत्मविश्वास बढाए।

परियोजनाको अन्त्यसम्ममा प्रत्येक सहभागीले एक मूर्त उत्पादन दुई सञ्चालित आईवीनो कारहरूमा योगदान पुऱ्याए र वास्तविक

जीवनका सन्दर्भहरूमा प्रविधिको प्रयोग कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने गहिरो बुझाइ विकास गरे। यो परियोजना विद्यार्थीको नवप्रवर्तन र लगनशीलताको प्रतीक बन्यो र यसले शिक्षकहरूलाई आफ्नो कक्षाकोठामा परियोजनामा आधारित सिकाइलाई थप एकीकृत गर्न प्रेरित गर्‍यो।

आईवीनो कार परियोजनाले विद्यार्थीहरूलाई आधुनिक आईसीटी (ICT) र आईओटी (IoT) अवधारणाहरूसँग परिचय मात्र गराएन, उनीहरूको समस्या समाधान गर्ने सीप, सहकार्य, र सीमित स्रोतसाधनमा पनि केही हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने विश्वासलाई सुदृढ तुल्यायो।

सरकार तथा सरोकारवालाहरूसँगको सम्बन्ध

नेपालमा पीसकोरको कार्यको एक मुख्य आधारस्तम्भ भनेको सङ्घीय सरकारदेखि प्रदेश, जिल्ला र वडा तहसम्मका नेपाल सरकारका निकायहरूसँगको सम्बन्धको बलियो जग हो। पीसकोरका कार्यक्रम र स्वयंसेवकहरूलाई सधैं स्वागत गरिएको छ र पीसकोर स्वयंसेवक सेवाहरूको सफल कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारका सबै तहबाट पूर्ण सहयोग प्राप्त भएको छ।

नेपाल सरकारको अनुरोधमा सुरु गरिएको प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन परियोजना कार्यान्वयन गर्न सन् २०२४ मा स्वीकृति प्राप्त गर्‍यो। सामुदायिक वन तथा वातावरण पैरवीकर्ता स्वयंसेवकहरूको पहिलो समूह सन् २०२५ को जनवरीमा नेपाल आइपुग्यो। यी स्वयंसेवकहरू हाल देशका विभिन्न जिल्लाहरूमा सेवारत छन् र उनीहरूले विभिन्न तहका डिभिजन वन कार्यालय, सब-डिभिजन वन कार्यालय, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह तथा प्रदेश र सङ्घीय तहका वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट पूर्ण सहयोग तथा सहकार्य प्राप्त गरेका छन्। नेपाल सरकारका विभिन्न तहबाट प्राप्त सहयोग र मार्गदर्शनका

साथ सामुदायिक वन तथा वातावरण पैरवीकर्ता स्वयंसेवकहरूको यो पहिलो समूह आफ्नो सेवाको पहिलो वर्ष सफलतापूर्वक पूरा गर्दैछ।

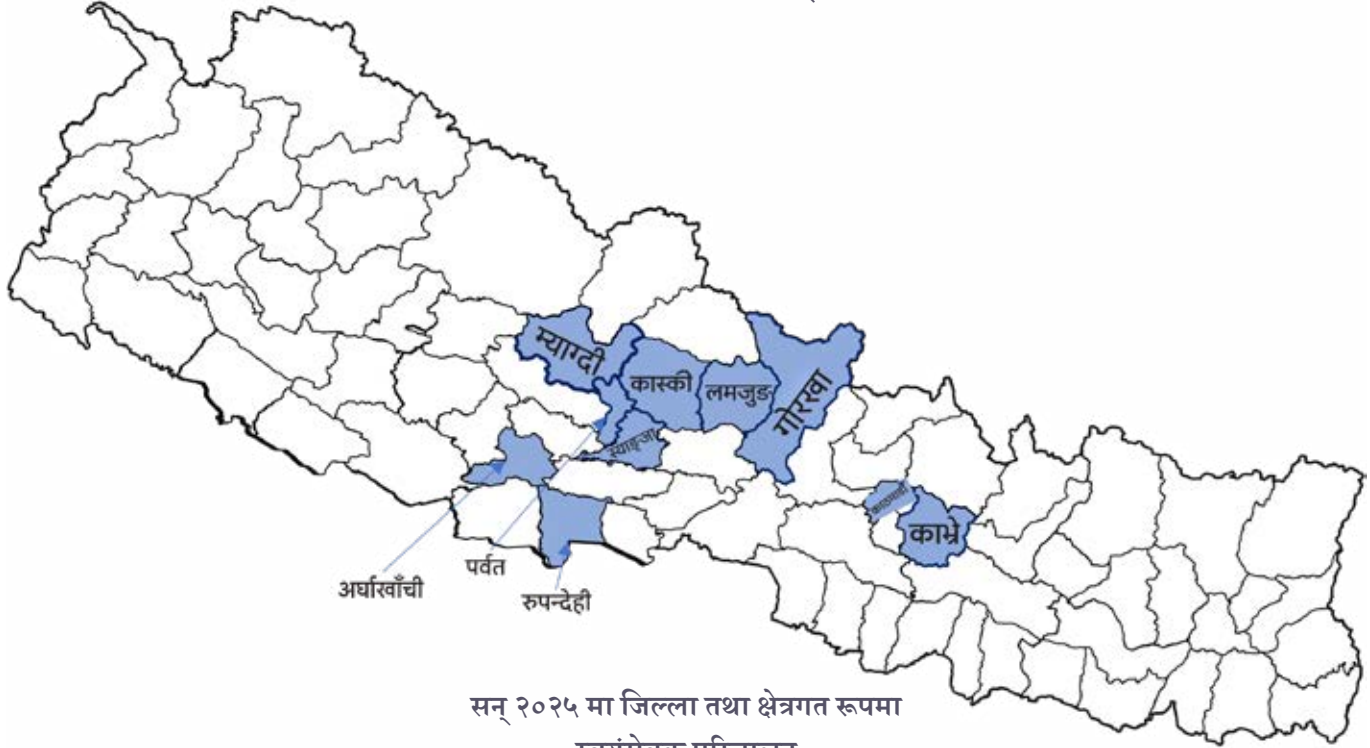
पीसकोर/नेपाल र नेपालबीचको बलियो साझेदारीको अर्को सूचकको रूपमा, पीसकोर/नेपालले सन् २०२५ मा त्रिभुवन विश्वविद्यालयको वन विज्ञान अध्ययन संस्थानसँग एक सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर पनि गरेको छ। यस सम्झौता अन्तर्गत पीसकोरले वन विज्ञान तथा वातावरणीय दिगोपनाका क्षेत्रमा प्राविधिक तहको अनुसन्धान र प्राज्ञिक कार्यको प्रवर्द्धनमा टेवा पुऱ्याउन स्वयंसेवकहरू उपलब्ध गराउनेछ। हामीले यस साझेदार संस्थासँग सन् २०२७ मा पहिलो समूहका स्वयंसेवकहरूले सेवा आरम्भ गर्ने अपेक्षा गरेका छौं।

नेपाल सरकारका समकक्षी निकायहरूको सहयोग र सहकार्यविना यी कुनै पनि उपलब्धिहरू हासिल गर्न सम्भव हुने थिएन। उहाँहरूको समय र समर्पणका लागि पीसकोर/नेपाल हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ।

सन् २०२५ मा स्वयंसेवक परिचालन गरिएका जिल्लाहरू

भौगोलिक कार्यक्षेत्र : सन् २०२५

सन् २०२५ मा जिल्ला तथा क्षेत्रगत रूपमा
स्वयंसेवक परिचालन

जिल्ला	कृषि (AG)	शिक्षा (ED)	वातावरण (ENV)	जम्मा
अर्घाखाँची	८			८
गोरखा		१२		१२
कास्की		८	७	१५
काठमाडौँ	३			३
काभ्रेपलाञ्चोक		७	३	१०
लमजुङ	१४	४	३	२१
म्याग्दी	५			५
पर्वत	५			५
रुपन्देही	१			१
स्याङ्जा		१०		१०
कुल योग	३६	४१	१३	९०

* यस नक्सामा प्रयोग गरिएका सीमाना र नामहरू अमेरिकी सरकारको आधिकारिक समर्थन वा स्वीकृति जनाउँदैनन् ।

तालिमका गतिविधिहरू

स्वयंसेवकहरू को हुन् ?

पीसकोर स्वयंसेवकहरू अमेरिकी नागरिक हुन् जसले साझेदार राष्ट्रमा २७ महिना सेवा गर्ने प्रतिबद्धता जनाउँछन् र खटाइएका समुदायका सदस्यहरूसँग प्रत्यक्ष रूपमा बसोबास तथा काम गर्दछन्। त्यसैगरी रेस्पोज स्वयंसेवकहरू विशिष्ट अनुभव हासिल गरेका अमेरिकी नागरिक हुन् जसले तीनदेखि बाह्र महिनासम्म सेवा गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछन्। स्वयंसेवकहरूले तलब प्राप्त गर्दैनन् तर यसको सट्टा स्थानीय जीवनस्तर सुहाउँदो अति साधारण जीवननिर्वाह भत्ता प्राप्त गर्दछन्। स्वयंसेवकहरू विविध सांस्कृतिक, जातीय र सामाजिक-आर्थिक पृष्ठभूमिबाट आएका हुन्छन् र सबैजनासँग आफ्नो परियोजना कार्यसँग सम्बन्धित उपयुक्त शिक्षा तथा अनुभव हुन्छ। पीसकोर स्वयंसेवक तथा रेस्पोज स्वयंसेवकहरूले समुदायलाई आत्मनिर्भर बन्न मद्दत गर्ने उत्प्रेरणा बोकेर आएका हुन्छन्। उनीहरू आफ्नो काममा सृजनशीलता, नवीनता र फरक दृष्टिकोण लिएर समुदायमा जान्छन्।

समूह एन२१० (N210) को लागि सेवा-पूर्व तालिम

पूर्व सेवाकालीन तालिम लिन सन् २०२५ को जनवरीमा एन २१० समूह गर्न नेपाल आइपुग्यो। प्रशिक्षार्थीहरूले आफ्नो सेवा-पूर्व तालिमको पहिलो साढे नौ हप्ता नेपालमा बिताए जसको समापनसँगै उनीहरू आधिकारिकरूपमा पीसकोर स्वयंसेवक बने। सेवा-पूर्व तालिमको अवधिमा प्रशिक्षार्थीहरू आठ हप्तासम्म नेपाली परिवारसँग बसे र पूर्णरूपमा नेपाली संस्कृतिमा समाहित भए। उनीहरूले

नेपाली भाषाको औपचारिक तालिम प्राप्त गरे र आफ्नो सेवा अवधिभर सुरक्षित तथा स्वस्थ रहने रणनीति एवं उपायहरू सिके। साथै प्रशिक्षार्थीहरूले समुदायका स्थानीय चुनौतीहरूको पहिचान, प्राथमिकीकरण र समाधानमा सघाउनका लागि प्राविधिक तालिमहरू पनि प्राप्त गरे।

समूह २ का लागि पीसकोर रेस्पोज स्वयंसेवक तालिम

पीसकोर/नेपालले सन् २०२५ को मे ४ मा आफ्नो दोस्रो पीसकोर रेस्पोज समूह (NR2) लाई स्वागत गर्‍यो। यसमा विभिन्न क्षेत्रका आठ जना रेस्पोज स्वयंसेवकहरू थिए। नेपालमा पीसकोर रेस्पोज कार्यक्रम हाल तीन क्षेत्रहरू डिजिटल सिकाइ तथा तालिम, विश्वविद्यालय तहमा कृषि प्रयोगशाला तथा अनुसन्धान र पर्यावरण पर्यटन प्रवर्द्धन तथा व्यावसायिक साक्षरतामा कार्यरत छ। रेस्पोज स्वयंसेवकहरूले मे ५ देखि १६ सम्मको विस्तृत अभिमुखीकरण कार्यक्रमका साथ आफ्नो सेवा आरम्भ गरे जसले उनीहरूलाई खटाइएको कार्यस्थलका लागि आवश्यक भाषा, सीप र ज्ञान प्रदान गर्‍यो। मे १६ मा उनीहरूले आधिकारिक रूपमा पीसकोर रेस्पोज स्वयंसेवकहरूको रूपमा शपथ ग्रहण गरे। आफ्नो कार्यअवधिको मध्यतिर सेप्टेम्बर २४-२५ मा यो समूहले पुनर्मिलन कार्यशालामा भाग लियो। यो कार्यक्रमले उनीहरूलाई आफ्ना अनुभवहरूको समीक्षा गर्न, कार्यस्थल विशेषका अनुभवहरू बाँड्न र भविष्यमा आफ्नो प्रभावकारिता बढाउन कार्ययोजना तयार गर्न एक मञ्च प्रदान गर्‍यो। उनीहरू हाल नेपालका छ वटा जिल्लामा सेवारत छन्।

सेवाकालीन तालिम

सेवाको केही महिनापछि एन २१० (N210) समूहका पीसकोर स्वयंसेवकहरूले सेवाकालीन तालिम (IST) मा भाग लिए। खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवकहरूका लागि जुन २ देखि १५ सम्म सञ्चालित सत्रहरू माटो व्यवस्थापन, च्याउ खेती, मौरीपालन, फलफूल खेती र पोषण शिक्षामा केन्द्रित थिए। खाद्य सुरक्षा स्वयंसेवकहरूले आफ्नो सेवारत तालिममा सम्बन्धित नगरपालिकाका कृषि तथा स्वास्थ्य शाखा प्रमुखहरूलाई तीन दिनका लागि आमन्त्रित गरे र उनीहरूले मिलेर आगामी नौ महिनाको सेवाका लागि सहकार्यमुलक कार्ययोजना तयार गरे।

त्यसैगरी शिक्षातर्फका स्वयंसेवकहरूले सन् २०२५ जुन २ देखि १२ सम्म सात दिने सेवाकालीन तालिममा भाग लिए। यसको उद्देश्य उनीहरूको अङ्ग्रेजी शिक्षण (TEFL) र विद्यालयका सरोकारवाला तथा स्थानीय साझेदारहरूसँग काम गर्ने ज्ञान र सीप अभिवृद्धि गरी कक्षाकोठामा सकारात्मक शैक्षिक नतिजा हासिल गर्नु थियो।

त्यसैगरी वातावरण तर्फका स्वयंसेवकहरूले सन् २०२५ जुन २ देखि १३ सम्म बाह्र दिने सेवारत तालिममा भाग लिए। यसको उद्देश्य महिनावारी प्याड निर्माण, वन डढेलो व्यवस्थापन, तथा भू-संरक्षण र जल संरक्षणजस्ता क्षेत्रमा उनीहरूको प्राविधिक ज्ञान र व्यावहारिक सीपलाई सुदृढ पार्नु थियो। यस तालिमले उनीहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय एकीकृत पर्वतीय विकास केन्द्र (ICIMOD), बागवानी केन्द्र र वन संवर्द्धन सञ्चालन तालिम स्थलहरूको भ्रमण गर्ने र त्यहाँबाट सिकेर आफ्नो समुदायमा सकारात्मक वातावरणीय नतिजा प्रवर्द्धन गर्ने अवसर पनि प्रदान गर्‍यो।

समूह एन२०९ (N209) का लागि मध्य-सेवाकालीन तालिम

एक वर्षको सेवा अवधि पूरा गरेपछि पीसकोर स्वयंसेवकहरू आफ्नो सेवाको समीक्षा गर्न तथा आफ्ना सफलता, चुनौती र उत्कृष्ट अभ्यासहरू बाँड्नका लागि मध्य-सेवाकालीन तालिम (MST) मा सहभागी हुन्छन्। यो समय स्वयंसेवकहरूले पीसकोर सेवाका मुख्य अपेक्षाहरू र परियोजनाका लक्ष्यहरू कुन हदसम्म पूरा भइरहेका छन् भनी मूल्याङ्कन गर्ने समय पनि हो। सन् २०२५ मा पीसकोर/नेपालले सन् २०२४ को जनवरीमा आएको समूह एन२०९ का लागि पाँच दिने मध्य-सेवाकालीन तालिम आयोजना गर्‍यो। यो तालिम सम्पन्न गरेपछि स्वयंसेवकहरू आफ्नो दोस्रो वर्षको सेवाका लागि स्पष्ट कार्ययोजना सहित समुदायमा फर्किए।

तीन समूहका पीसकोर स्वयंसेवकहरूद्वारा सेवा समापनको तयारी

पीसकोर/नेपालले आफ्नो कार्यकालको अन्त्यतिर पुगेका तीन समूहका स्वयंसेवकहरू एन २०८, एनआर १ र एन २०९ का लागि सेवा समापन (COS) कार्यक्रमहरू आयोजना गर्‍यो।

कृषि र शिक्षा कार्यक्रममा सेवारत १६ जना स्वयंसेवकहरूको समूह एन २०८ ले सन् २०२५ मे २८ देखि ३० सम्म काठमाडौँमा आयोजित तीन दिने सेवा समापन सम्मेलनमा सहभागिता जनायो

। चार जिल्ला (काभ्रे, गोरखा, पर्वत र स्याङ्जा) मा सेवा गरेका यी स्वयंसेवकहरू आफ्नो सेवाको समीक्षा गर्न, अनुभवहरू बाँड्न र नेपालमा आफ्नो कामलाई कसरी अर्थपूर्ण रूपमा समापन गर्ने भनी छलफल गर्न भेला भएका थिए। उनीहरूले सफलताका कथाहरू अभिलेखीकरण गर्ने र सेवापछिको जीवनका लागि तयारी गर्ने कार्य पनि गरे।

नेपालको पहिलो पीसकोर रेस्पन्स स्वयंसेवकहरूको समूह एनआर १ (NR1) ले पनि यसै वर्ष आफ्नो सेवा पूरा गर्‍यो। १० जना स्वयंसेवकहरूको यो समूहले छ वटा जिल्लाहरू गोरखा, कास्की, लमजुङ, म्याग्दी, पर्वत र स्याङ्जामा सेवा गर्‍यो। यीमध्ये आठ जना स्वयंसेवकले आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गरी सेवा समापन गरे भने दुई जनाले थप समयका लागि सेवा अवधि लम्ब्याउने निर्णय गरे।

शिक्षा र कृषि कार्यक्रममा सेवारत १० जना स्वयंसेवकहरूको समूह, एन २०९ ले सन् २०२५ को डिसेम्बरको सुरुमा काठमाडौँमा आफ्नो सेवा समापन सम्मेलन आयोजना गर्‍यो। यस सम्मेलनले उनीहरूलाई आफ्नो दुई वर्षको सेवाको समीक्षा गर्न, सिकेका पाठहरू बाँड्न र पीसकोर पछिको जीवनमा स्थानान्तरण हुने तयारी गर्दै साथी स्वयंसेवक तथा कर्मचारीहरूसँग मिलेर आफ्ना उपलब्धिहरू मनाउने अवसर प्रदान गर्‍यो।

यी सेवा समापन कार्यक्रमहरूले स्वयंसेवकहरूलाई आफ्ना योगदानहरूको कदर गर्न, अनुभवहरूको समीक्षा गर्न र नेपाल बसाइँपछिका आगामी चरणहरूको तयारी गर्न अवसर प्रदान गरे।

आउँदो सन् २०२६ लाई हेर्दा

सन् २०२६ मा पीसकोर/नेपालका सामुदायिक समकक्षीहरू नै हाम्रा सफलताका कथाहरूको केन्द्रबिन्दु बन्नेछन्। हाम्रा कार्यक्रमहरूको मुख्य आधारस्तम्भका रूपमा समकक्षीहरूले आफ्ना सहकर्मीहरूमाझ आफ्नो अभिवृद्धि भएको क्षमता प्रदर्शन गर्ने तथा सीप र दक्षताहरू प्रस्तुत गर्ने थप अवसरहरू प्राप्त गर्नेछन्। साथसाथै स्वयंसेवकहरूको प्राविधिक कार्य र सामुदायिक घुलमिलमा वृहत्तर सफलता हासिल गर्नका लागि उनीहरूको नेपाली भाषामा आत्मविश्वास र क्षमता अभिवृद्धि गर्नेतर्फ हामी हाम्रो ध्यान केन्द्रित गर्नेछौं।

जनवरीमा एन २११ (N211) समूहलाई स्वागत गर्दा निम्न पक्षहरू समेटिनेछन्: १) दुई वर्षे सेवा अवधि भएका सामुदायिक वन तथा वातावरण पैरवीकर्ता स्वयंसेवकहरूको दोस्रो समूहका साथै पर्यावरण पर्यटन रेस्पोन्स स्वयंसेवकहरूको दोस्रो समूहको आगमन; २) हाम्रो सेवा-पूर्व तालिमका क्रममा नेपाली भाषा प्रशिक्षणको समयमा वृद्धि तथा व्यवहारकुशल सीपहरूमार्फत् परम्परा र मूल्यमान्यताहरूको आदानप्रदान र सन्तुलनमा हाम्रो ध्यान केन्द्रित; ३) स्वयंसेवक र

समुदायको संयुक्त सहकार्यमा सञ्चालित परियोजनाहरूका लागि आर्थिक स्रोतका अवसरहरू जुटाउन हाम्रो पीसकोर साझेदारी कार्यक्रममा निरन्तर जोड; र ४) हाम्रा समकक्षीहरूको बढ्दो सीप र क्षमतालाई प्राथमिकता दिन मध्य-सेवाकालीन तालिमलाई मध्य-सेवाकालीन सम्मेलनमा परिणत गरिनेछ। हाल सञ्चालनमा रहेका खाद्य सुरक्षा, शिक्षा, वातावरण र कृषि अनुसन्धान रेस्पोन्स कार्यक्रमहरूलाई सहयोग जारी राख्दै यी सबै गतिविधिहरू सञ्चालन गरिनेछन्।

सन् २०२६ मा प्रतिफलदायी प्राविधिक परियोजनाहरूको जगको रूपमा प्रगाढ मित्रता कायम गर्दै स्वयंसेवकहरूले समग्र सफलतालाई आत्मसाथ गरेको हामी देखेछौं। हाम्रा सरोकारवाला र नेपाल सरकारका लक्ष्यहरू पूरा गर्ने हाम्रो निरन्तर प्रयासलाई बाँड्नका लागि क्रमशः थप आत्मविश्वासी र उत्पादनशील बन्दै गएका नेपाली शिक्षक, किसान, वन प्राविधिक र स्थानीय अधिकारीहरूको सञ्जाल निर्माणमा समकक्षीहरूको सुझाव र सहयोगको हामी अपेक्षा गर्दछौं।

हाम्रा नेपाली परिवार, सरकार तथा पूर्व पीसकोर स्वयंसेवकहरूप्रति कृतज्ञता

पीसकोर/नेपाल देशभर रहनुभएका हाम्रा अद्भुत नेपाली परिवार, सरकारी साझेदार, स्वयंसेवक पठाउने संस्थाहरू तथा समकक्षीहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछ। यहाँहरूको स्नेह, मार्गदर्शन र आतिथ्य सत्कारले नै पीसकोर/नेपालका स्वयंसेवकहरूलाई आ-आफ्नो समुदायमा सेवारत रहँदा घरमै रहेको महसुस गराउन सम्भव तुल्याएको छ। विशेषगरी आपतकालीन अवस्थाहरूमा उनीहरूलाई परिवारकै सदस्य मानी सदैव उनीहरूको सुरक्षा र भलाइको ख्याल राख्दै यहाँहरूले देखाउनुभएको हेरचाह र सावधानीप्रति हामी विशेष कृतज्ञ छौं।

हाम्रो साझा अभियानलाई बलियो बनाइराख्ने यहाँहरूको निरन्तर सहयोग, मित्रता र साझेदारीको भावनाका लागि हामी धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं। हामी एकसाथ मिलेर दिगो सम्बन्धहरू निर्माण गर्दैछौं र नेपालभरका समुदायहरूमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याइरहेका छौं।

यहाँहरूको सहयोग बिना हाम्रा स्वयंसेवकहरूको सफलता सम्भव हुने थिएन !

सम्पादक मण्डल

ट्रय कोफ्रोथ
अनुजा लम्साल
चेतना भण्डारी
किम्मा नाजिउल्लाह
दिनेश कार्की
राजु कँडेल
अल्का वर्मा
रामप्रवेश चौहान
मुकुन्द दाहाल
मिङ्मा तामाङ

लेआउट

राजेश बुढाथोकी
9779842417340

अधिक जानकारीका लागि

पीसकोर नेपाल

महाराजगञ्ज, चक्रपथ, काठमाडौं, पो.ब.नं. १५१५०
+९७७ १ ४०१६२५९, ४०१६०२७
infonepal@peacecorps.gov
+९७७ १ ४०१६१७३
www.peacecorps.gov/nepal
www.facebook.com/NepalPeaceCorps

अधिक जानकारीका लागि :
पिसकोर नेपालको कार्यालय

GPS: 27.738422811816456, 85.34088331772513

पिसकोर नेपाल

महाराजगञ्ज, चक्रपथ, काठमाडौं
फोन : +९७७ १ ४०९६२५९, ४०९६०२७
फ्याक्स : +९७७ १ ४०९६९७३
पोष्ट बक्स : १५९५०

<https://www.peacecorps.gov/nepal/>

<https://www.facebook.com/NepalPeaceCorps/>

https://www.instagram.com/peace_corps_nepal/